

VLASTISLAV HÄUFLER (1924–1985): PROFESOR EKONOMICKÉ A REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY

MAREK BRČÁK

VLASTISLAV HÄUFLER (1924–1985): PROFESSOR OF ECONOMIC AND REGIONAL GEOGRAPHY AT THE FACULTY OF NATURAL SCIENCES OF THE CHARLES UNIVERSITY

This study deals with the life, international contacts, and work of the geographer Vlastislav Häufler (1924–1985), whose professional career was linked mainly to the Faculty of Natural Sciences of the Charles University, where he in the 1960s served also as a dean.

Keywords: Vlastislav Häufler – history of geography – Faculty of Natural Sciences of the Charles University – Department of Economic and Regional Geography of the Faculty of Natural Sciences of the Charles University – 1945–1985 – socioeconomic geography – regional geography – historical geography

DOI: 10.14712/23365730.2025.22

Profesní život geografa Vlastislava Häuflera je spojen především s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy (dále jen PŘF UK), na níž působil jako student, odborný asistent, docent, profesor, proděkan a děkan, a to mj. v pohnutých letech 1968–1969. Lze tedy již v úvodu konstatovat, že jeho akademická kariéra byla velice úspěšná. Studie vychází zejména z pramenů uložených v Archivu Univerzity Karlovy (dále jen AUK), a to zejména v osobním fondu V. Häuflera a ve fondu PŘF UK, přičemž je potřeba zdůraznit, že Häuflerův život a dílo nebyly v odborné literatuře s výjimkou krátkých životopisných hesel dosud reflektovány.¹ Cílem textu je tedy poprvé podrobněji představit osobnost tohoto významného geografa a akademika Univerzity Karlovy. Pozornost přitom bude soustředěna na jeho životopis, dílo a mezinárodní kontakty.

Osobní pozůstalost, která není nijak rozsáhlá (2 kartony = 0,22 bm), se skládá ze dvou částí. První celek zahrnující především životopisný materiál, získal pro AUK na začátku 90. let tehdejší jeho vedoucí Zdeněk Pousta, který tento materiál vložil do fondu PŘF UK. Dne 3. 6. 2022 byla v rámci mimoskartačního řízení předána do AUK Michalem Šrubařem z Knihovny geografie PŘF UK druhá část pozůstalosti, která obsahovala zejména materiály k vědecké činnosti. Tyto archiválie byly evidovány již jako samostatný osobní fond

¹ Jiří MARTÍNEK – Miroslav MARTÍNEK, *Vlastislav Häufler*, in: tíž, *Kdo byl kdo – naši cestovatelé a geografové*, Praha 1998, s. 183; Jiří MARTÍNEK, *Häufler Vlastislav*, in: *Biografický slovník českých zemí*, XXII, Praha 2019, s. 300.

V. Häuflera. Do něj byla následně na základě vnitřní změny uložena i první část jeho písemností. Od července do září roku 2022 proběhlo uspořádání² tohoto archivního fondu.³

Životní osudy

V. Häufler se narodil dne 3. 11. 1924 v obci Malé Leváre (okres Malacky, dnešní Bratislavský kraj Slovenské republiky).⁴ Toto sídlo se nachází při slovensko-rakouských hranicích a Vlastislavův otec Josef zde působil jako příslušník (respicient) finanční stráže. Häuflerovo dětství negativně ovlivnila úmrtí nejbližších členů rodiny. Nejdříve přišel o staršího bratra, který zemřel v předškolním věku, a v deseti letech (6. 12. 1934) ztratil i otce, který tehdy sloužil ve Skalitém na slovensko-polském pomezí (okr. Čadca, žilinský kraj).⁵ Jeho matka Františka, roz. Červenková, se znovu vdala a užívala příjmení Hálková. Ze Slovenska rodina odešla v roce 1936,⁶ když nejdříve krátce pobývala u příbuzných z matčiny strany ve vesnici Dírná (okr. Tábor), a následně se o rok později přestěhovala do Prahy. Zde V. Häufler bydlel po zbytek života, přičemž ale zpočátku měl domovské právo⁷ po svém otci v obci Lužná (okr. Rakovník).⁸

V Praze si dokončil nejdříve základní vzdělání, a to na Měšťanské škole v Libni,⁹ a posléze i středoškolské na Obchodní akademii v Praze II.¹⁰ Maturitu však složil až po válce

² Fond byl zpracován podle schématu, vytvořeného a používaného pro pořádání osobních fondů v Archivu Akademie věd ČR. Radka EDEREROVÁ – Václav PODANÝ, *K problematice osobních archivních fondů*, Sborník archivních prací 34/2, 1984, s. 310–350. Ve fondu nejsou obsaženy všechny kategorie materiálu (jedná se o kategorie Ic, IIa, IIb-g, Vb-e, VII), tvoří ho zejména osobní doklady původce a jeho vědecké práce. Dále velkou část tvoří materiály k vědeckým titulům: aspirantura, habilitace, jmenování profesorem a k pracovním záležitostem na PFF UK.

³ Blíže k tomu, viz inventář fondu: Marek BRČÁK, *Vlastislav Häufler (1924–1985). Inventář*, Praha 2023, s. 6–7. Ten je dostupný online na webovém rozhraní badatelny AUK: <<https://ais.udauk.cuni.cz/badatelna/pomucky/0/3abf3bdd-15ce-466b-a430-0fa783c9dbec>> [cit. 14. 5. 2024].

⁴ AUK, f. Vlastislav Häufler (dále jen VH), k. 1, ref. ozn. 1/1/1, Rodný list V. Häuflera; Tadeusz SIWEK, *Mis-ta narození profesorů geografie v Česku*, in: Marián Halás – Pavel Klapka – Zdeněk Szczyrba, *Geographia Moravica*, I, Olomouc 2009, s. 59–69, zde s. 64.

⁵ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 6/1, Opis Úmrtního listu J. Häuflera ze 7. 2. 1934.

⁶ Informace, že k přestěhování došlo v souvislosti se zhoršením česko-slovenských vztahů po podpisu nejprve tzv. Mnichovské a následně Žilinské dohody, tj. na podzim roku 1938, která je uvedena v: J. MARTÍNEK – M. MARTÍNEK, *Vlastislav Häufler*, s. 183, není tedy přesná. Nicméně je nutné podotknout, že za odchodem ze Slovenska mohla opravdu stát i jistá zdejší nevráživost vůči českým občanům.

⁷ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/1/3, Domovský list V. Häuflera z 19. 9. 1946; k. 1, ref. ozn. 1/1/2, Osvědčení o protektorátní příslušnosti z 11. 6. 1942.

⁸ AUK, f. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy (dále jen PFF UK), 1953–1989, Základní organizace Komunistické strany československé (dále jen ZO KSČ), Kádrové oddělení, k. 6 (prozatímní číslování – dále jen p. č.), Personální spis V. Häuflera, Stručný životopis z 12. 2. 1953. Na tomto místě je třeba též uvést, že kádrový spis V. Häuflera je velice důležitý biografický pramen, jelikož obsahuje i osobní zaměstnanecký spis vedený na PFF UK, což je dáno tím, že v 70. letech dotyčný žádal o své znovupřijetí do KSČ, z níž byl v roce 1970 vyškrt-nut. Pracovní spis tak zůstal založen zde, za normálních okolností, tak jak je to běžné u jiných zaměstnanců, by měl být součástí zaměstnaneckých spisů z PFF UK vedených v AUK v rámci vlastní řady. Srov. Václav GARDAVSKÝ, *K šedesátinám Univ. Prof. RNDr. Vlastislava Häuflera, CSc.*, Sborník Československé geografické společnosti (dále SČGS) 89/4, 1984, s. 281–284.

⁹ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/1/1, Výsvědčení o absolvování jednoročního učebního kursu z III. třídy měšťan-ské školy, II. pololetí z 21. 6. 1940.

¹⁰ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/8/1, Výsvědčení z jednoročního obchodního kursu z 14. 7. 1943.

jako externista dne 18. 6. 1946¹¹ na Vančurově státním reálném gymnáziu na Smíchově. Během protektorátu mu bylo studium přerušeno tzv. totálním nasazením, kdy pracoval v Českomoravských strojárnách¹² od 23. 8. 1943 do 31. 8. 1945.¹³ Je paradoxní, že na vysvědčení dospělosti dostal velmi špatné známky, neboť byl ze všech předmětů hodnocen jen jako dostatečně (včetně obecného zeměpisu) s výjimkou tělesné výchovy, z níž měl chvalitebnou.¹⁴

Na PřF UK se zapsal v zimním semestru 1945/1946, a to nejdříve jako mimořádný posluchač,¹⁵ jelikož neměl složenou maturitní zkoušku.¹⁶ Po jejím získání se zapsal od zimního semestru 1946/1947 jako řádný student.¹⁷ Studium zakončil po čtyřech letech v souladu s tehdy platnými studijními předpisy,¹⁸ tj. v říjnu 1949.¹⁹ Na promoci konané dne 22. 10. mu byl udělen doktorský titul RNDr., a to na základě disertační práce *Šumava, problém nedosídlenosti a hospodářské funkce*, kterou vydal i tiskem.²⁰ Disertaci vypracoval v semináři Josefa Doberského a druhý oponentský posudek na ni napsal Josef Kunský.²¹

Kromě doktorského titulu usiloval V. Häufler v rámci vysokoškolského studia úspěšně také o získání učitelské způsobilosti, a to pro aprobaci zeměpis – přírodopis.²² Zkoušky složil na Univerzitě Karlově před tzv. Zkušební komisí pro učitelství na středních školách.²³ Během studia učitelství měl povinnost vypracovat písemnou domácí práci, která v jeho případě nesla název *Výlidení obce na Bechyňsku*. Text vznikl na zakázku Plánovacího referátu Zemského národního výboru v Praze (Zborovská 11, Praha XVI) a týkal se provedení

¹¹ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/2//1, Maturitní vysvědčení V. Häuflera z 18. 9. 1946. J. MARTÍNEK, *Häufler Vlastislav*, s. 300, mylně uvádí, že maturitu složil v roce 1943. Je třeba podotknout, že nepřesnosti uváděné v tomto textu jsou nejspíše způsobené tím, že autor zpracovával pouze biografické heslo a neměl k dispozici prameny, které podrobné informace k V. Häuflerovi obsahují, tj. jeho osobní fond či alespoň jeho univerzitní personální spis, který byl nalezen dodatečně (viz výše).

¹² K fungování tohoto podniku během protektorátu, kdy nemohl nést svůj původní název *Českomoravská-Kolben-Daněk*, blíže: Jaromír BALCAR, *Tanky pro Hitlera, traktory pro Stalina: Velké podniky v Čechách a na Moravě 1938–1950*, Praha 2022.

¹³ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/4//1, Vysvědčení o zaměstnání v Českomoravských strojárnách z 14. 9. 1945. V květnu 1945 byl členem revoluční závodní rady Kbelského civilního letiště.

¹⁴ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/2//1, Maturitní vysvědčení V. Häuflera z 18. 9. 1946.

¹⁵ AUK, f. PřF UK, Katalogy posluchačů PřF UK, i. č. 88 (p. č.), Katalog mimořádných posluchačů PřF UK v ZS 1945–1946, fol. 113r.

¹⁶ Otto PLACHT – František HAVELKA, *Příručka školské a osvětové správy pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů*, Praha 1934, s. 1260.

¹⁷ AUK, f. PřF UK, Katalogy posluchačů PřF UK, i. č. 93 (p. č.), Katalog řádných posluchačů PřF UK v ZS 1946–1947.

¹⁸ O. PLACHT – F. HAVELKA, *Příručka*, s. 1299–1305.

¹⁹ Rigorózní zkoušku složil s vyznamenáním, a to dne 6. 10. z hlavních oborů geografie a meteorologie-klimatologie (komise Josef Doberský, Josef Kunský, Rudolf Schneider), 12. 10. z vedlejšího oboru geologie (komise Radim Kettner, Odolem Kodým). AUK, f. PřF UK, Protokoly Rigorózních zkoušek složených na PřF UK, tom. II, 1935–1953, fol. 309 (záznam č. 1420).

²⁰ Vlastislav HÄUFLER, *Šumava: problém nedosídlenosti a hospodářské funkce*, Sborník československé společnosti zeměpisné (dále jen ČSČZ) 54/1, 1949, s. 80–89.

²¹ AUK, f. Matriky Univerzity Karlovy, i. č. 13, Matrika doktorů Univerzity Karlovy 1949–1950, záznam 6236; AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/3//1, Ověřená kopie doktorského diplomu přírodních věd z 22. 10. 1949; k. 1, ref. ozn. 1/2/3//2, Potvrzení s platností popisu doktorského diplomu přírodních věd vydané AUK 9. 4. 1962.

²² AUK, f. Zkušební komise pro učitelství na středních školách Univerzity Karlovy (dále jen ZKG), k. 68, ref. ozn. 46_2_2898, Spis V. Häuflera.

²³ K jejímu fungování podrobněji: Marek HLAVÁČ, *Zkušební komise pro učitelství na středních školách v Praze*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále jen AUC-HUCP) 63/2, 2023, s. 33–70.

antropogeografického výzkumu obcí Rataje, Dobronice a Černýšovice (okr. Tábor).²⁴ Domácí práci, v níž V. Häufler již plně projevil své pozdější zájmy související se sídelní geografii, ohodnotil jako velmi dobrou opět J. Doberský.

V rámci studia, během něhož pobíral sociální stipendium v jeho nejvyšší možné výši 1 500 Kč měsíčně,²⁵ navštěvoval velkou řadu přednášek a seminářů, což bylo dáno i snahou o získání učitelské způsobilosti v oboru zeměpis-přírodopis. Z toho důvodu měl zapsané předměty z více oborů: geografie (Josef Doberský, Jiří Král, Karel Kuchař, Josef Kunský, Vladimír Josef Novák, Bedřich Šalamon), geologie (Josef Augusta, Radim Kettner, Odolen Kodým), mineralogie (Josef Kratochvíl, Oldřich Pacák), botaniky (Josef Dostál, Vladimír Krajina, Silvestr Prát), zoologie (Václav Breindl, Julius Komárek), demografie (Antonín Boháč) či dějin a filozofie přírodních věd (Albína Dratvová, Otakar Matoušek), přičemž jádro jeho přednášek tvořily vždy geografické předměty.²⁶ Není bez zajímavosti, že zpočátku studiem procházel velice problematicky. Zkoušky nezřídka skládal s hodnocením dostatečně, včetně geografických předmětů (viz vysvědčení o první státní zkoušce), kdy ho ze zeměpisu zkoušel J. Král. To bylo patrně dáno i absencí gymnaziálního studia.²⁷ Až v posledních dvou ročnících (tj. po roce 1948) došlo k výraznému vylepšení prospěchu; alespoň takto to ukazují protokoly o složených zkouškách týkající se učitelského studia.²⁸ Působí tedy poněkud úsměvně, když ve svých pozdějších životopisech V. Häufler uváděl, že vždy studoval s vyznamenáním a zkoušky skládal obvykle v předtermínu.²⁹

Přechod do zaměstnání, které plynule pokračovalo na PřF UK, mu nikterak nekomplikovala povinná vojenská služba, od níž byl osvobozen dne 7. 5. 1946.³⁰ Na fakultě byl nejdříve od 1. 2. 1950 zaměstnán jako asistent v Geografickém ústavu (III. oddělení, vedoucí V. J. Novák).³¹ Posléze od 1. 10. 1951 tam působil jako odborný asistent na Katedře geografie,³² do níž se v červnu 1950 transformoval Geografický ústav.³³ V roce 1950 vstupovaly do života na vysokých školách totiž nové organizační jednotky fakult, tj. katedry, jež nahradily dosavadní fakultní ústavy, semináře či stolice, které vedl určitý profesor. Katedry byly zamýšleny jako nástroje kolektivní spolupráce celých vědních oborů, proto byly mnohem rozsáhlejší než výše uvedené dřívější administrativní jednotky. Katedry

²⁴ AUK, f. ZKG, k. 68, ref. ozn. 46_2_2898, Spis V. Häuflera, fol. 17r, 21r, 27r.

²⁵ Na vlně poválečného radikalismu byla schválena řada podpor a úlev studentům, které jim měly usnadnit absolvování vysoké školy. Nejvýraznější z nich bylo zrušení tax školného či finanční podpora prostřednictvím sociálního stipendia. Jiří PULEC – Pavel URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*, Olomouc 2012, s. 75.

²⁶ AUK, f. PřF UK, Katalogy posluchačů PřF UK, i. č. 88, 92–93, 97, 101, 105, 108, 113, 116 (p. č.), Katalogy posluchačů PřF UK ZS 1945/1946–ZS 1949/1950.

²⁷ Alespoň to takto píše v žádosti o připuštění k II. státní zkoušce ze zeměpisu. AUK, f. ZKG, k. 68, ref. ozn. 46_2_2898, Spis V. Häuflera.

²⁸ Dále uvádí, že ho od geografie odvádělo studium dalších přírodovědných předmětů nutných k získání učitelské způsobilosti. AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, Dotazník z 15. 12. 1948; AUK, f. ZKG, k. 68, ref. ozn. 46_2_2898, Spis V. Häuflera.

²⁹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, Životopisy z 12. 2. 1953, 9. 1. 1970, 8. 6. 1972 a 19. 5. 1975.

³⁰ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/1//5, Průkaz o osvobození od vojenské povinnosti.

³¹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, Dotazník z 19. 3. 1979; AUK, f. Rektorát Univerzity Karlovy (dále jen RUK), Personální spisy, k. 304 (p. č.), V. Häufler.

³² AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/2//1, Jmenování odborným asistentem na PřF UK z 5. 10. 1951.

³³ Leoš JELEČEK – Pavel CHROMÝ – Jiří MARTÍNEK, *Vývoj geografie na Univerzitě Karlově v kontextu české geografie od poloviny 19. století*, Geografie – Sborník České geografické společnosti (dále jen Geografie – Sborník ČGS) 111/4, 2006, s. 343–367, zde s. 354.

sdužovaly akademiky a vědecké pracovníky téhož vědního oboru, popřípadě velmi příbuzných oblastí.³⁴

Při studiu dostupných pramenů je zřejmé, že Häuflerovi pomohlo k získání akademického místa na fakultě i členství v ZO KSČ PŘF UK, jejímž byl členem od roku 1946.³⁵ Zároveň nad ním zpočátku držel ochrannou ruku³⁶ i jeho školitel J. Doberský,³⁷ který byl nejdříve ředitelem I. oddělení Geografického ústavu a následně celé Katedry geografie.³⁸ Ten ho ostatně navedl k socioekonomické a regionální geografii,³⁹ tj. ke specializaci, která mu více vyhovovala na rozdíl od jiných geografických směrů (např. fyzické geografie⁴⁰ či kartografie⁴¹ atd.) a v rámci níž se i později vědecky prosadil. Na druhou stranu nelze opomenout ani Häuflerovu nesmírnou pracovitost a cílevědomost, která je z pramenů rovněž jasně patrná a jež mu pomohla se vypracovat v uznávanou autoritu oboru.

Začátky působení V. Häuflera na PŘF UK jsou dobou sovětizace československého vysokoškolského systému.⁴² Ta se mj. projevovala i tím, že velké univerzitní fakulty se tehdy rozdělovaly na menší specializované celky.⁴³ V případě PŘF UK tak došlo v roce 1952 k jejímu rozdělení na tři části: Geologicko-geografickou, Biologickou a Matematicko-fyzikální fakultu (dále jen MFF UK), která měla tehdy krátce na starosti i chemické obory. K faktickému rozdělení po stránce správní a ekonomické došlo až o rok později.⁴⁴ Vznik

³⁴ Ač se některá pracoviště odvolávala slovem ústav v názvu instituce na prvorepublikovou tradici dřívějších profesorských stolic, například Fyzikální ústav Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy, stále se jednalo vlastně o katedry, zřízené dle § 15 zákona č. 58/1950 sb. z 18. 5. 1950, o vysokých školách. Dostupné online: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/1950/58/1950-06-03?zalozka=text>> [cit. 15. 1. 2025].

³⁵ AUK, f. PŘF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, passim.

³⁶ Srov. Tomáš GECKO – Tomáš W. PAVLIČEK, *Kariérní postup vědce, vztah učitele se žákem a vytváření vědeckých škol*, in: Martin Franc (ed.), *Habitus českých vědců 1918–1968*, Praha 2021, s. 63–118.

³⁷ K jeho rozporuplné osobnosti viz Jiří MARTINEK, *Geograf z Orlických hor Josef Pohl-Doberský*, Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných prací: přírodou, dějinami, současností 19, 2012, s. 201–206.

³⁸ *Seznam přednášek na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy ve studijním roce 1949–1950*, Praha 1949, s. 6.

³⁹ K jejímu studiu na PŘF UK blíže Martin HAMPL, *Sociální geografie: proměny tematické orientace i přetrvávání výchozích problémů studia*, Geografie – Sborník ČGS 111/4, 2006, s. 382–400.

⁴⁰ Václav PRIBYL, *Fyzická geografie na Univerzitě Karlově v Praze*, Geografie – Sborník ČGS 111/4, 2006, s. 368–381.

⁴¹ Ludvík MUCHA, *Kartografie na Univerzitě Karlově*, Geografie – Sborník ČGS 111/4, 2006, s. 426–435.

⁴² K sovětizaci vysokých škol v Československu po roce 1948 je nutné uvést alespoň tyto práce: John CONNELLY, *Zotročená univerzita. Sovětizace vysokého školství ve východním Německu, v českých zemích a v Polsku v letech 1945–1956*, Praha 2008 (anglický originál: *Captive University: The Sovietization of East German, Czech, and Polish Higher Education, 1945–1956*, Chapel Hill 2000); J. PULEC – P. URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*. Monografie J. Connellyho je výjimečná svým širším středoevropským záběrem a ukazuje, že na první pohled monolitní východní blok měl v oblasti vysokého školství v jednotlivých sovětských satelitech různá specifika, Urbášek s Pulcem zase napsali knihu s důvěrnou znalostí domácích archivních pramenů jakožto ředitelé univerzitních archivů v Brně a Olomouci.

⁴³ Petr CAJTHAML, *Proměny role univerzit v systému vysokých škol v 50. letech 20. století*, AUC-HUCP 52/1, 2012, s. 61–69. Na příkladu lékařských fakult Univerzity Karlovy viz Petr SVOBODNÝ, *Lékařské fakulty, nebo lékařské akademie. Vysokoškolská výuka medicíny a lékařské vědy v sovětském bloku ve 40. až 60. letech 20. století*, Dějiny věd a techniky 50/1, 2017, s. 9–27. Z pohledu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy viz Chruoš VORLIČEK, *Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy ve vývoji učitelského vzdělání v Československu*, AUC-HUCP 15/2, 1975, s. 53–100; Blanka ZILYNSKÁ, *Pedagogická fakulta*, in: Jan Havránek – Zdeněk Pousa (edd.), *Dějiny univerzity Karlovy*, IV, Praha 1998, s. 511–532. K rozdělení a znovusloučení Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (dále jen FF UK) viz Josef PETRÁŠ, *Filozofové dělají revoluci: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948–1968–1989)*, Praha 2015, s. 168–278.

⁴⁴ Jindřich BEČVÁŘ, *Matematicko-fyzikální fakulta*, in: J. Havránek – Z. Pousa (edd.), *Dějiny univerzity Karlovy*, IV, s. 495–509, zde s. 495.

nových menších fakult se ukázal být plně funkční jen v případě MFF UK, nikoliv však ostatních dvou fakult, které byly v roce 1959 sloučeny opět v jednu fakultu s tím, že k ní byly navraceny i chemické obory.⁴⁵ Například Geologicko-geografické fakultě totiž reálně hrozilo vzhledem k plánovaným směrným číslům možného povoleného počtu přijatých uchazečů, že zůstane téměř bez studentů. V případě geografie stát v rámci plánovaného hospodářství počítal dokonce s tím, že bude ročně potřeba jen jeden až dva odborní geografové, kteří by absolvovali v Praze. Z toho důvodu neměli být oboroví geografové na UK po roce 1957 přijímáni (což se nakonec nestalo), ke studiu geografie měli nastoupit jen posluchači do učitelského studia. Obdobné problémy měla překvapivě i geologická sekce, která však na rozdíl od geografické netrpěla tehdy personálním poddimenzováním pedagogického sboru.⁴⁶

Součástí sovětizace vysokých škol v 50. letech bylo členění velkých kateder na menší celky dle užších vědeckých specializací.⁴⁷ To v roce 1953⁴⁸ vedlo k rozdělení Katedry geografie na Katedru kartografie a fyzické geografie (dále jen KKFG) a Katedru ekonomické a regionální geografie (dále jen KERG), na niž přešel i náš aktér.⁴⁹ Na tomto místě je též potřeba zdůraznit, že proces rozčleňování kateder byl i součástí přirozeného vývoje, když se velké ústavy již v době meziválečné postupně začaly dělit na oddělení. Přebírání sovětského modelu v první polovině 50. let však tento vývoj výrazně urychlilo, jelikož před rokem 1950 se konzervativní profesorské sbory vzniku nových fakultních ústavů spíše bránily, což lze doložit i na PřF UK.⁵⁰

Tvrď aplikace sovětského vysokoškolského modelu na PřF UK obsahovala samozřejmě též řadu negativních jevů, zejména se jednalo o perzekuci studentů⁵¹ a vyučujících z politických důvodů, byť v případě zdejších geografů byl propuštěn jen J. Král, který dle mladého a „pokrokově“ naladěného Häuflera učil největší množství „buržoazních“ bludů.⁵²

⁴⁵ Břetislav FAJKUS, *Přírodovědecká fakulta*, in: J. Havránek – Z. Poustka (edd.), *Dějiny univerzity Karlovy*, IV, s. 473–493, zde s. 473–474.

⁴⁶ AUK, f. RUK, manipulační období 1957, Strojopis Výroční zprávy Univerzity Karlovy za rok 1957 (fond není zpracován). Srov. Petr CAJTHAML, *Proměny role univerzit*, s. 66; Vlastislav HÄUFLER, *Dějiny geografie na Univerzitě Karlově. 1348–1967. Geschichte der Geographie an der Karls-Universität*, Praha 1967, s. 247–248.

⁴⁷ Jakub JAREŠ, *Dějiny vysokého školství v Československu po roce 1945*, AUC-HUCP 52/1, 2012, s. 13–23, s. 21–23.

⁴⁸ Tento stav vydržel až do reorganizací v letech 1990–1993, kdy došlo k dalšímu členění. V současnosti jsou na PřF UK následující geografické katedry: Katedra fyzické geografie a geoekologie; Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje; Katedra demografie a geodemografie; Katedra aplikované geoinformatiky a kartografie. Dostupné online: <<https://www.natur.cuni.cz/fakulta/o-fakulte/katedry-a-ustavy>>; <<https://www.natur.cuni.cz/geografie>> [cit. 15. 8. 2025].

⁴⁹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, passim.

⁵⁰ Viz i případ fyzikálních oborů nacházejících se na PřF UK (1920–1952) a MFF UK (1952–). Marek BRČÁK, „Nauka o lyofilizovaných jahodách“ aneb *Náčrt historie Katedry vysoké frekvence a vakuové techniky (1953–1959) a Katedry elektroniky a vakuové fyziky (1959–1989) Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy*, AUC-HUCP 64/1, 2024, s. 101–118, zde s. 105–106; Emanuel KLIER, *Rozvoj fyzikálních pracovišť na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v letech 1953–1978*, *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie* 23, 1978, s. 9–15.

⁵¹ Jakub JAREŠ, „Indiferentní – možnost převýchovy!“ *Cíle tzv. studijní prověrky na vysokých školách a jejich realizace*, in: Marie Černá – Jaroslav Cuhra a kol., *Prověrky a jejich místo v komunistickém vládnutí: Československo 1948–1989*, Praha 2012, s. 20–53.

⁵² AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, Dotazník z 15. 12. 1948. Do jaké míry bylo toto příkré hodnocení dáno tím, že V. Häuflera klasifikoval při zkoušce pouze dostatečně, nelze určit. Na druhou stranu je třeba dodat, že J. Král měl v této době i řadu jiných problémů převážně osobního charakteru, takže jeho vyhazov z fakulty nemusel být dán pouze politickými důvody.

V 50. letech došlo i k tomu, že hlavní směr geografického výzkumu byl zúžen na ideologicky méně nebezpečnou fyzickou geografii.⁵³

Naopak pozitivně lze chápat, že v této době došlo k založení Československé akademie věd (dále jen ČSAV).⁵⁴ Její Geografický ústav však vznikl poněkud opožděně, konkrétně až v roce 1963, což bylo dáno vleklými spory čelných osobností oboru. Existence této instituce výrazně zlepšila podmínky pro geografický výzkum v Československu (viz publikační řada *Studia Geographica*).⁵⁵ Na druhou stranu vznik ČSAV z PřF UK odvedl řadu pedagogů, kteří odešli za lepšími platovými podmínkami, a přestali se tak podílet na zdejší výuce.⁵⁶ Je však třeba zdůraznit, že vztahy mezi univerzitními geografickými katedrami a Geografickým ústavem ČSAV nelze chápat jen takto černobíle, jelikož pracovníci obou institucí vzájemně spolupracovali, mj. na vydání nového národního atlasu (1966), na němž se podílel i V. Häufler (viz dále). Platformou pro spolupráci geografů univerzitních a z ČSAV byla nepochybně i Československá společnost zeměpisná (dnešní Česká geografická společnost),⁵⁷ jejímž dlouholetým členem⁵⁸ a zároveň i funkcionářem jejího ústředního výboru byl i V. Häufler.⁵⁹ Ten mj. často přispíval i do jejího periodika, tj. Sborníku Československé společnosti zeměpisné, kde byl i členem redakční rady. Kromě toho byly obě instituce propojeny i personálně například členstvím ve vědeckých grémiích, například ve Vědecké radě PřF UK či Vědeckém kolegiu geologie-geografie ČSAV, v němž V. Häufler rovněž zasedal.⁶⁰

V 50. a 60. letech V. Häufler svoji pracovní kariéru velice úspěšně a rychle rozvíjel, a to jak po stránce profesní, tak i stranické v rámci KSČ, což spolu tehdy do určité míry souviselo. To však nemá nikterak snižovat jeho kvality coby geografa. Ve vědecko-pedagogické činnosti nejprve v roce 1961⁶¹ dosáhl titulu docent,⁶² o jehož udělení usiloval od roku 1958.⁶³ Jako habilitační práce byla předložena jeho dříve publikovaná monografie *Horské oblasti v Československu a jejich využití* (1955), na niž věcný posudek,⁶⁴ popisující

K němu Jiří MARTÍNEK, *Jiří Král, „enfant terrible“ české geografie*, in: Lucie Merhautová – Richard Vašek (edd.), *O dějinách s noblesou: k sedmdesátinám Josefa Tomeše*, Praha 2023 s. 465–476.

⁵³ L. JELEČEK – P. CHROMÝ – J. MARTÍNEK, *Vývoj geografie*, s. 354.

⁵⁴ Martin FRANC – Věra DVOŘÁČKOVÁ (edd.), *Dějiny československé akademie věd, I, 1952–1962*, Praha 2019.

⁵⁵ Ota POKORNÝ, *K počátkům geografických pracovišť v Československé akademii věd*, Zprávy Geografického ústavu ČSAV 5/2, 1968, s. 1–6.

⁵⁶ L. JELEČEK – P. CHROMÝ – J. MARTÍNEK, *Vývoj geografie*, s. 354–355. Obecně k tomu: Jakub JAREŠ – Martin FRANC a kol., *Mezi konkurencí a spoluprací. Univerzita Karlova a Československá akademie věd 1945–1968*, Praha 2018.

⁵⁷ Jiří MARTÍNEK, *Stručný nástin dějin České geografické společnosti*, in: Tadeuz Sivek – Vít Jančík (edd.), 120 let České geografické společnosti, Praha 2014, s. 9–54, zde s. 24–35.

⁵⁸ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/1//7, Členský průkaz České společnosti zeměpisné při ČSAV (1971).

⁵⁹ V roce 1984 mu bylo dokonce uděleno čestné členství. J. MARTÍNEK, *Stručný nástin dějin České geografické společnosti*, s. 51; *Seznam osob Univerzity Karlovy*, Praha 1976, s. 184.

⁶⁰ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/3//1, Jmenování členem vědeckého kolegia geologie-geografie při ČSAV na období 1962–1963 z 28. 12. 1961; k. 1, ref. ozn. 4/3//2, Jmenování členem vědeckého kolegia geologie-geografie ČSAV na období 1964–1965 z 12. 12. 1963; k. 1, ref. ozn. 4/3//3, Poděkování za práci v kolegiu ČSAV (1962–1963) od předsedy ČSAV Františka Šorma z 12. 12. 1963.

⁶¹ V textu: J. MARTÍNEK, *Häufler Vlastislav*, s. 300, mylně uveden rok 1958.

⁶² AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/5//3, Ministr školství jmenuje V. Häuflera docentem pro obor ekonomická a regionální geografie z 11. 4. 1961; k. 1, ref. ozn. 1/2/5//4, Rektor UK ustanovuje V. Häuflera docentem pro obor ekonomická a regionální geografie (4/1961).

⁶³ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/5//1, Výkaz publikační činnosti k habilitačnímu řízení V. Häuflera.

⁶⁴ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/5//2, Posudek na habilitační práci V. Häuflera z 19. 9. 1958.

její jak silné, tak i slabé stránky, napsal Jaromír Korčák.⁶⁵ Smutným svědectvím doby je, že habilitace V. Häuflera a jeho kolegy Otakara Vrány byla opakovaně řešena na výboru ZO KSČ Geograficko-geologické fakulty, kde J. Korčák jako vedoucí KERG musel několi-krát vysvětlovat, proč dosud brání jejich habilitaci (14. 12. 1955; 6. 3. 1956). J. Korčák se oprávněně hájil tím, že chce ochránit vysokou vědeckou úroveň spojenou s titulem docent. Poukazoval na to, že má větší problém s docenturou O. Vrány, který tehdy neměl habilitační práci vydanou tiskem. J. Korčákovi byla i přesto následně udělena stranická důtka s výstra- hou, jelikož dle členů výboru k mladým pracovníkům své katedry přistupoval oportunistic- ky, špatně, málo je vedl a nadto je příliš kritizoval.⁶⁶

S dosažením docentské hodnosti se V. Häufler stal od 1. 9. 1961 i vedoucím KERG. V jejím čele vystřídal právě J. Korčák.⁶⁷ Vedoucím katedry byl až do roku 1976,⁶⁸ tj. i v době, kdy vykonával funkci děkana fakulty 1966–1970, což byla tehdy běžná praxe.⁶⁹ Roli V. Häuflera jako vedoucího KERG vzhledem k dochování velkého množství pramenů a rozsahu studie ponechávám prozatím dalšímu bádání. Jen upozorním, že zatímco pro období 60. let se ve fondu PřF UK dochovalo celkem devět kartonů z provenience sledo- vané katedry s tím, že zápisy z každoměsíčních porad jsou velmi podrobné, tak pro dobu normalizace, tj. 70. a 80. let, je k dispozici již jen jeden karton. Navíc zápisy ze schůzí z této doby jsou mnohem kratší a mají mnohem formálnější charakter.⁷⁰ K tomu obsahují i nepravdivé informace, například v nich nalezneme doporučení vedoucího katedry výrazně omezit po roce 1970 v souladu s opatřením fakulty zahraniční cesty členů katedry směřující do kapitalistických zemí.⁷¹ Z pramenů z provenience Státní bezpečnosti (dále jen StB) se však dozvídáme, že je po celou dobu podporoval a snažil se pro ně vytvářet i kontakty (viz dále).

Až po úspěšné habilitaci byl V. Häuflerovi v roce 1965 udělen titul CSc.⁷² V této souvislosti je třeba podotknout, že k získání titulu docent v této době nebyla nutná predispozice v podobě titulu kandidáta věd.⁷³ Z pramenů vyplývá, že na kandidatuře pracoval souběžně se svou habilitací.⁷⁴ Jako svoji kandidátskou práci obhájil text *Změny*

⁶⁵ K jeho osobnosti Martin HAMPL, *Geograf a demograf Jaromír Korčák (1895–1989)*, in: František Šmahel (ed.), *Učenci očima kolegů a žáků*, Praha 2004, s. 18–22; Vlastislav HÁUFLER, *Jaromír Korčák sedmdesátiletý*, SČSZ 70/2, 1965, s. 103–111.

⁶⁶ AUK, f. PřF, ZO KSČ, k. 2 (p. č.), Zápisy z jednání výborů ZO Geograficko-geologické fakulty (1952–1959).

⁶⁷ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/2//4, Jmenování vedoucím KERG od 1. 9. 1961 (z 31. 8. 1961).

⁶⁸ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, pas- sim. V práci: J. MARTÍNEK, *Häufler Vlastislav*, s. 300, je chybně uvedeno, že vedoucím KERG byl v letech 1960–1980.

⁶⁹ Například děkan Fakulty všeobecného lékařství Vojtěch Šnaid stál zároveň v čele tamní Katedry gynekologie a porodnictví nebo děkan Fakulty dětského lékařství Miloš Máček byl zároveň vedoucím zdejší Katedry tělovýchovného lékařství. *Seznam osob University Karlovy*, Praha 1967, s. 10, 87, 137–138, 171, 176.

⁷⁰ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, Aktový materiál, k. 61 (p. č.), Zápisy ze schůzí kateder geologicko-geografické sekce 1968–1989; k. 63–72 (p. č.), Katedra ekonomické a regionální geografie z let 1958–1989.

⁷¹ Tamtéž, k. 72 (p. č.), Katedra ekonomické a regionální geografie z let 1970–1975; srov. Pavel URBÁSEK, *Vý- sokoškolský vzdělávací systém v letech tzv. normalizace*, Olomouc 2008, s. 177–183.

⁷² AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/4//5, Oznámení o udělení titulu kandidáta geografických věd a převzetí diplomu z 3. 5. 1965; Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/4//4, Diplom kandidáta věd V. Häuflera.

⁷³ J. PULEC – P. URBÁSEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*, s. 305.

⁷⁴ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/4//1, Protokol o zkoušce z jazyka německého v rámci kandidátských zkoušek z 22. 10. 1960; k. 1, ref. ozn. 1/2/4//2, Protokol o zkoušce z dialektického a historického materialismu v rámci kandidátských zkoušek z 9. 1. 1961; k. 1, ref. ozn. 1/2/4//3, Osvobození od odborné zkoušky a povolení obha- joby kandidátské disertační práce z 18. 5. 1962.

v geografickém rozložení obyvatelstva v Československu s mapou změn v letech 1921–1961 podle obcí,⁷⁵ kterou oponovali J. Korčák a J. Doberský.⁷⁶ Tuto práci následně publikoval v anglickém znění *Changes in the geographical distribution of population in Czechoslovakia* s rozsáhlým českým resumé v nakladatelství Academia.⁷⁷ V roce 1966 pak dosáhnul jmenování profesorem⁷⁸ pro obor ekonomické a regionální geografie, přičemž byl tehdy jediným profesorem pro tuto specializaci v Československu.

Zároveň byl v letech 1962–1964 vědeckým proděkanem pro geologicko-geografickou sekci. Při výkonu této funkce, ale i později, když zastával post děkana, prosazoval zřízení samostatné geografické sekce, tj. její oddělení od geologů. Ze zápisů ze zasedání vědecké rady, schůzí kolegia proděkana a vedoucích kateder geologicko-geografické sekce je zřejmé, že mezi geography a geology panovalo nejen v době Häuflerova proděkanství jisté pnutí, dokonce jeho pohledem by se dalo říct, že geografové byli „utlačováni“ geology.⁷⁹ Na geologické vědy v Československu byl totiž kladen v souvislosti s těžbou surovin (ložisková geologie) a velkými stavebními projekty (hydrogeologie, inženýrská geologie, užitá geofyzika atd.) nejen v 50., ale i v 60. letech značný důraz.⁸⁰ Tato systémová změna byla prosazena až po sametové revoluci (konkrétně v roce 1990) s odůvodněním velkého rozvoje geografických oborů na fakultě a nárůstu počtu posluchačů studujících tuto specializaci.⁸¹

Vedle akademické dráhy Häufler úspěšně stoupal i v rámci paralelní stranické kariéry v KSČ, do které vstoupil v roce 1946 ještě jako student, kdy se stal řadovým členem ZO KSČ PřF UK. Po únoru 1948 byl již ustanoven jejím politickým a organizačním tajemníkem. Poté povýšil na člena výboru (1949–1952). Po rozdělení PřF UK přešel do výboru ZO KSČ na Geograficko-geologické fakultě UK (1952–1955). Této stranické buňce následně i krátce předsedal (1954). Po sloučení Geograficko-geologické fakulty UK a Biologické fakulty UK opět do jednotné PřF UK v roce 1959 byl její základní organizací nominován do Celozávodního výboru KSČ Univerzity Karlovy (1959–1962). Zároveň od roku 1952 byl členem Svazu československo-sovětského přátelství (dále jen SČSP), jehož pobožce na PřF UK v 50. letech předsedal. Kromě toho ve stejné době působil ve výboru, mj. i jako předseda, závodní odborové organizace (ROH PřF UK).⁸²

⁷⁵ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, CSc. Spisy, k. 19 (p. č.), Spis V. Häuflera.

⁷⁶ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/6/1, Posudek na CSc. práci od J. Doberského (12/1964).

⁷⁷ Vlastislav HÄUFLER, *Changes in the geographical distribution of population in Czechoslovakia: (with a Czech summary)*, Praha 1966.

⁷⁸ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/6/2, Ministr školství jmenuje V. Häuflera mimořádným profesorem v oboru ekonomické a regionální geografie z 25. 2. 1966; k. 1, ref. ozn. 1/2/6/3, Rektor UK ustanovuje V. Häuflera mimořádným profesorem pro obor ekonomická a regionální geografie (15. 3. 1966); k. 1, ref. ozn. 1/2/6/4, Dekret jmenující V. Häuflera mimořádným profesorem z 9. 12. 1966.

⁷⁹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, Aktový materiál, k. 42 (p. č.), Záписы ze zasedání vědecké rady geologicko-geografické sekce (1962–1964), záписы se schůzí kolegia proděkana geologicko-geografické sekce (1962–1964) a záписы ze schůzí vedoucích kateder geologicko-geografických sekcí (1962–1964). K Häuflerovým názorům ohledně geografické sekce srov. V. HÄUFLER, *Dějiny geografie na Univerzitě Karlově. 1348–1967*, s. 277.

⁸⁰ Radim KETTNER, *Geologické vědy na vysokých školách pražských*, Praha 1967, s. 172–183; Zdeněk KUKAL, *Geologie*, in: Ivo Kraus a kol., *Věda v českých zemích. Dějiny fyziky, geografie, geologie, chemie a matematiky*, Praha 2019, s. 195–272, s. 249–272.

⁸¹ B. FAJUS, *Přírodovědecká fakulta*, in: J. Havránek – Z. Poustka (edd.), *Dějiny univerzity Karlovy*, IV, s. 486.

⁸² AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, passim; Tamtéž, ZO KSČ, k. 2 (p. č.), Záписы z jednání výborů a ZO Geograficko-geologické fakulty UK (1952–1959) a ZO PřF UK (1959–1962); AUK, f. RUK, Celozávodní výbor KSČ UK, k. 3, 5, Záписы ze schůzí Celozávodního výboru KSČ UK (1959–1961).

Profesní kariéra V. Häuflera vyvrcholila v roce 1966, kdy byl zvolen děkanem PřF UK.⁸³ Nejednalo se však o svobodnou volbu, a to i přes platnost tehdy nově vydaného zákona o vysokých školách, který určoval, že děkan fakulty má být zvolen její vědeckou radou tajným hlasováním.⁸⁴ To bylo dáno tím, že tehdejší mechanismus výběru kandidátů na posty akademických funkcionářů (nejen děkana, ale i rektora) byl připraven ještě před přijetím tohoto zákona (16. 3. 1966, s účinností od 1. 5. 1966). Kandidát, a to pouze jeden, na úřad děkana byl vybírán návrhovou komisí, přičemž jak její složení, tak i jí určeného kandidáta schvaloval krajský výbor komunistické strany. Poté ministr školství a kultury předložil návrhy jednotlivým stranickým orgánům dle existujícího kádrového pořádku. Teprve po této stranické schvalovací proceduře udělil rezortní ministr souhlas k provedení volebního aktu vědeckou radou fakulty. Poté následovalo další schvalovací kolečko po linii: rektor dané vysoké školy, ministr školství a prezident republiky.⁸⁵ Je tedy zřejmé, že náš protagonista byl do čela PřF UK vybrán stranickými funkcionáři, k čemuž mu napomohla i úspěšná stranická kariéra.

V roce 1969, tj. při druhé volbě V. Häuflera děkanem, která proběhla dne 28. 5.,⁸⁶ vypadala volební procedura zcela jinak. České ministerstvo školství v čele s Vilibaldem Bedzickým a vysoké školy odmítly předcházející schvalovací řízení kandidátů stranickými orgány. Děkani byli tedy zvoleni jen na základě svobodné volby vědecké rady dané fakulty, a až po ní následovalo stranické schvalovací kolečko,⁸⁷ kterým V. Häufler prošel, a to včetně schválení novým normalizačním ministrem Jaromírem Hrbkem.⁸⁸ Nicméně i přesto druhé funkční období téměř nevykonával, jelikož na jaře 1970 neprošel stranickou prověrkou, když v jeho případě komisi předsedal rektor Bedřich Švestka, a byl ze strany vyškrtnut. Negativní stanovisko mu vystavilo předsednictvo Městského výboru (dále jen MV) KSČ v Praze v součinnosti s OV KSČ Prahy 2, kam územně spadala PřF UK.⁸⁹ Tyto výbory nově od podzimu 1969 dohlížely na vysokoškolské stranické buňky, což byl nový normalizační nástroj jejich kontroly. V září 1969 byl totiž zrušen Vysokoškolský výbor KSČ, který původně dohlížel na všechny pražské vysokoškolské stranické organizace, přičemž stál naroveň místním obvodním výborům.⁹⁰ Poté, co V. Häufler neprošel prověrkou, byl na vlastní žádost podanou 25. 5. „ze zdravotních důvodů“ odvolán z funkce děkana, a to

⁸³ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, Aktový materiál, k. 38 (p. č.), Zápisy ze zasedání Vědecké rady PřF UK (1958–1969), Zápis z jednání z 23. 6. 1966. Obdržel 33 z 34 hlasů; AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/2//6, Jmenování děkanem PřF UK od 1. 9. 1966 z 24. 8. 1966.

⁸⁴ §42 zákon č. 19/1966 sb. z 16. března 1966, o vysokých školách, dostupný online: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/1966/19/1976-03-15?f=19%2F1966&zalozka=text>> [cit. 15. 1. 2025].

⁸⁵ J. PULEC – P. URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*, s. 395.

⁸⁶ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, Aktový materiál, k. 38 (p. č.), Zápisy ze zasedání Vědecké rady PřF UK (1958–1969), Zápis z jednání z 28. 5. 1969. Obdržel 52 z 54 hlasů, přičemž jeho kandidaturu, při absenci protikandidáta, podporovaly všechny základní součásti PřF UK.

⁸⁷ P. URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech tzv. normalizace*, s. 61, 66.

⁸⁸ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/2//8, Rektor Univerzity Karlovy informuje, že ministr školství dne 28. 12. 1969 potvrdil rozhodnutí vědecké rady PřF UK jmenující V. Häuflera děkanem PřF UK do druhého funkčního období od 1. 1. 1970.

⁸⁹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, Odvolání V. Häuflera proti návrhu komise nevydat novou stranickou legitimaci (9. 6. 1970).

⁹⁰ P. URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech tzv. normalizace*, s. 69; Jakub JAREŠ – Matěj SPURNÝ – Katka VOLNÁ a kol., *Náměstí Krasnoarmějců 2. Učitelé a studenti Filozofické fakulty UK v období normalizace*, Praha 2012, s. 55, 171–173.

s účinností od 30. 6.⁹¹ Na PřF UK i přes vyškrtnutí ze strany a odvolání z pozice děkana mohl profesně zůstat, a dokonce mohl nadále vykonávat post vedoucího KERG, což jen potvrzuje fakt, že v případě fakult spadajících do oblasti přírodních věd nebyly normalizační postihy osob provinivších se z pohledu tehdejší vládní garnitury v období Pražského jara tak přísné jako u humanitních fakult.⁹²

Není v možnostech této studie vzhledem k množství dochovaného materiálu (akta děkanátů,⁹³ vědecká rada,⁹⁴ kolegium,⁹⁵ ZO KSČ PřF UK⁹⁶) podrobněji analyzovat působení V. Häuflera ve funkci děkana PřF UK. Fakulta v této době procházela turbulentními změnami (rehabilitační komise, opětovné zavedení titulu RNDr., částečný návrat akademické samosprávy, oživení zahraniční spolupráce, aktivizace studentského hnutí atd.)⁹⁷ a je už na první pohled zřejmé, že V. Häufler coby reformní komunista jim byl přinejmenším nakloněn, což například potvrzuje postoj, který zaujal v souvislosti se smrtí studenta Jana Palacha. Zúčastnil se nejen pohřbu,⁹⁸ ale stál mj. čestnou stráž u jeho rakve.⁹⁹ Dále se podílel na zorganizování diskuse věnující se Palachově oběti, která se uskutečnila dne 19. 1. 1969 ve velké posluchárně hlavní budovy PřF UK za široké účasti veřejnosti (více jak 1 000 osob). Na ní aktivně vystoupil publicista a šachista Luděk Pachman.¹⁰⁰ Ostatně zpracování tématu působení V. Häuflera jako děkana by bylo na novou studii. Z toho důvodu tuto problematiku necháváme prozatím otevřenou.

Od počátku roku 1971¹⁰¹ byl Häufler sledován StB. Ta se o jeho osobu (krycí jméno *Gepro*) zajímala jednak kvůli ochraně před tzv. vnitřním nepřítelem, kdy na něj pohlížela jako na „exponenta pravice“ z osmašedesátého roku, a jednak i kvůli vnější hrozbě, což bylo dáno jeho četnými zahraničními cestami a kontakty.¹⁰² V této druhé souvislosti je třeba dodat, že se StB důkladně zajímala o celou KERG, kdy i další její členové (například Václav Kašpar,¹⁰³ Karel Kühnl¹⁰⁴) byli opakovaně prověřováni, zda se nepodílejí na vývozu hospo-

⁹¹ AUK, f. RUK, Personální spisy, k. 304 (p. č.), V. Häufler, Rozhodnutí ministra školství J. Hrbka z 3. 6. 1970; Tamtéž, Dopis rektora B. Švestky V. Häuflerovi oznamující mu odvolání z funkce děkana 8. 7. 1970.

⁹² Srov. Pavel URBÁŠEK, *Vysokoškolská učitelé a vysokoškolské prostředí v letech normalizace*, in: Miroslav Vaněk (ed.), *Obyčejní lidé?! Pohled do života tzv. mlčící většiny: životopisná vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence I.*, Praha 2009, s. 430–471.

⁹³ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, Aktový materiál, k. 13–19 (p. č.), Spisy děkanátu z let 1966–1970.

⁹⁴ Tamtéž, k. 38–39 (p. č.), Zápisy ze zasedání vědecké rady 1966–1970.

⁹⁵ Tamtéž, k. 50 (p. č.), Zápisy ze zasedání kolegia děkana 1966–1970.

⁹⁶ Tamtéž, ZO KSČ, k. 3 (p. č.), Zápisy z jednání výborů ZO KSČ 1966–1970, k. 7 (p. č.), Zápisy z plenárních schůzí ZO KSČ 1966–1970; k. 20 (p. č.), Korespondence ZO KSČ s RUK 1966–1970, k. 31 (p. č.), Agenda ZO KSČ 1968–1970; k. 32 (p. č.), Korespondence Rehabilitační komise PřF UK 1968–1969.

⁹⁷ Břetislav FAJUS (ed.), *Přírodovědecká fakulta 1920–1998*, Praha 1998, s. 22; Miroslav NOVOTNÝ a kol., *Velké dějiny země Koruny české. Školství a vzdělanost*, Praha 2020, s. 514–517 (zde s odkazy na další literaturu); Jaroslav PAŽOUT, *Mocným navzdory: Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*, Praha 2008, s. 71–143.

⁹⁸ AUK, f. VH, ref. ozn. 5/11/2/5, Fotografie z pohřbu Jana Palacha zachycující pohřební průvod se zúčastněnými děkany fakult Univerzity Karlovy.

⁹⁹ Viz obr. č. 2.

¹⁰⁰ Srov. Petr BLÁŽEK – Patrik EICHLER – Jakub JARŠ, *Jan Palach '69*, Praha 2009, s. 555.

¹⁰¹ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), Svazková agenda, Protokol registrace svazků agenturního a kontrarozvědného rozpracování 2432–2920, s. 30.

¹⁰² Srov. P. URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech tzv. normalizace*, s. 99, 102; J. JARŠ – M. SPURNÝ – K. VOLNÁ a kol., *Náměstí Krasnoarmějců 2*, s. 237–269, s. 240 (kapitola nazvaná *Fakulta v moci StB? Učitelé a studenti v interakci se Státní bezpečností*).

¹⁰³ ABS, f. Sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (dále jen Sbírka KR), arch. č. KR-652508 MV (Václav Kašpar).

¹⁰⁴ ABS, f. Sbírka KR, arch. č. KR-684575 MV (Karel Kühnl).

dářského tajemství či dokonce nespolupracují se špionážními službami cizích zemí. Souviselo to se zaměřením katedry, která se ve svém výzkumu věnovala mapování průmyslových podniků či ložisek nerostných surovin. Z pramenů StB je zřejmé, že vyšší představení StB tuto hrozbu nebrali na lehkou váhu, jelikož nechali sledovat některé geografy ze Západu přijíždějící na PŘF UK po celou dobu jejich pobytu v Československu. Takto byl při své zdejší návštěvě podrobně sledován holandský geograf Jan de Vries¹⁰⁵ z univerzity v Groningenu (*Rijksuniversiteit Groningen*),¹⁰⁶ kterého navíc podezírali, že má finančně podporovat spisovatele Pavla Kohouta.¹⁰⁷ Z výše uvedených důvodů se StB snažila získat mezi členy katedry své spolupracovníky, například demografa Zdeňka Pavlíka,¹⁰⁸ který byl však pro jejich potřeby shledán nepoužitelným,¹⁰⁹ či Václava Gardavského a Josefa Brinkeho.

V. Häufler byl nejdříve veden jako tzv. prověřovaná osoba (PO) a následně byl v roce 1978 převeden do kategorie tzv. nepřátelské osoby (NO).¹¹⁰ Bohužel se Häuflerův svazek do současnosti nedochoval, jelikož v důsledku jeho úmrtí bylo rozhodnuto v roce 1986 o jeho skartaci.¹¹¹ Přesto se prameny v něm uložené částečně dochovaly, a to ve svazku jeho kolegy z katedry J. Brinkeho¹¹² (krycí jméno *Josef*), kterého se StB snažila získat ke spolupráci,¹¹³ mj. právě za účelem vytěžování na osobu V. Häuflera. Ten však o něm ani o dalších kolezích nepodařilo získat žádné informace.¹¹⁴ Z toho důvodu byla s J. Brinkem ukončena konspirační činnost, o níž navíc dlouhodobě neprojevoval zájem, a jeho spis uložen k archivaci v roce 1984. Svazek J. Brinkeho i tak obsahuje materiály, které se týkají V. Häuflera a jež byly pro StB velice zajímavé, což je dáno tím, že do něj byly ukládány tzv. agenturní zprávy

¹⁰⁵ ABS, f. Sbírka Svazků tajných spolupracovníků (dále jen Sbírka TS), arch. č. TS-750803 MV (Josef Brinke), složka TS_750803_MV_2_3, agenturní zpráva z 28. 4. 1971, s. 28–34; agenturní zpráva z 23. 10. 1972, s. 61–65.

¹⁰⁶ Pražská geografie měla na tuto univerzitu silné vazby, mj. zde dostudoval po emigraci v roce 1968 regionální a politický geograf Petr Dostál, jenž k odchodu z vlasti využil studentský výměnný pobyt. Martin HAMPL, *Životní jubileum Petra Dostála*, Informace ČGS 36/1, 2017, s. 76–78.

¹⁰⁷ ABS, f. Sbírka Zvláštní operativní svazky, arch. č. ZO-4179 MV (Pavel Kohout), svazek 2, agenturní zpráva z 23. 10. 1972, s. 508–512.

¹⁰⁸ K jeho osobnosti Eduard MAUR, *Rozloučení s prof. Ing. Zdeňkem Pavlíkem, DrSc. (31. 3. 1931 – 12. 12. 2020)*, Historická demografie 45/1, 2021, s. 105–107.

¹⁰⁹ Navíc během svých kontaktů s StB opakovaně pouze hlásil, že si není vědom, že by někdo z jeho kolegů, studentů či zahraničních spolupracovníků prováděl „závadovou“ činnost. ABS, f. Sbírka TS, arch. č. TS-802229 MV (Zdeněk Pavlík).

¹¹⁰ K terminologii StB a využitelnosti svazků StB jako historického pramene, například: Prokop TOMEK, *Svazek StB jako historický pramen*, Soudobé dějiny 12/1, 2005, s. 208–214.

¹¹¹ ABS, f. Svazková agenda, Protokol registrace svazků agenturního a kontrarozvědného rozpracování 22211–23199, s. 14.

¹¹² K tomuto specialistovi na Austrálii a Oceánii blíže: Libor KRAJÍČEK, *Zemřel doc. RNDr. Josef Brinke, CSc., Geografie – Sborník ČGS 106/3*, 2001, s. 198–199.

¹¹³ Veden nejdříve jako tzv. prověřovaná osoba (PO), následně jako tzv. kandidát tajné spolupráce (KTS), poté veden jako tzv. důvěrník (D). ABS, f. Sbírka TS, arch. č. TS-750803 MV (Josef Brinke).

¹¹⁴ Viz citace ze svazku: „Cílem navázání spolupráce bylo získávat poznatky z prostředí fakulty [PŘF UK], k osobám politicky kompromitovaným v roce 1968. V konkrétním případě se jednalo o osobu prof. Häuflera. Dalším cílem, pro který byl „JOSEF“ kontaktován ke spolupráci, byla operativní kontrola dalších osob z prostředí Přírodovědecké fakulty, které zastávají negativní postoj k socialismu. Tyto úkoly jmenovaný plnil s alibistickým přístupem, respektive neplnil.“ ABS, f. Sbírka TS, arch. č. TS-750803 (Josef Brinke) MV, složka TS_750803_MV_3_3, Návrh na převedení svazku PO-KTS na důvěrníka z 5. 12. 1979, s. 52–53, s. 53. Nebo na jiném místě: „Neplnil úkoly, respektive při schůzkové činnosti nedal žádné poznatky k závadovým osobám z prostředí Přírodovědecké fakulty. K tomuto vytěžení se vyhýbal a odmítal k nim podat i ty nejobecnější zprávy.“ Tamtéž, Návrh na uložení svazku D „JOSEF“ ev. č. 23796 do archivu MV z 16. 2. 1984, s. 71–75, zde s. 73.

od jiného člena pracoviště, který byl zároveň agentem StB, V. Gardavského¹¹⁵ (krycí jméno *Pavel*, jeho svazek se však nedochoval). Ten totiž pravidelně podával zprávy jak na J. Brinkeho, tak i V. Häuflera, díky čemuž byla tato hlášení uložena i v Brinkeho svazku. Jeho zprávy jsou však i ve svazcích dalšího člena katedry K. Kühnla.¹¹⁶ StB tak byla do velmi podrobných detailů informována o dění na KERG, což paradoxně pomáhá nyní historikům rekonstruovat její dějiny.

Gardavského sdělení, která se týkají V. Häuflera, například zevrubně líčí jeho neúspěšnou snahu v roce 1975 o návrat do KSČ, jejíž hlavní motivací bylo snížení dopadů vnějších politických tlaků na KERG.¹¹⁷ I přes kladné stanovisko ZO KSČ PŘF UK neprošel V. Häufler přes OV KSČ Prahy 2 a MV KSČ v Praze, v jejichž gesci jako nadřízených institucí bylo schválení stranického členství.¹¹⁸ V. Häufler se totiž i po svém vyloučení ze strany snažil získat pro své odborné aktivity politické krytí, mj. proto v roce 1971 obnovil na PŘF UK buňku SČSP, které v 70. letech opět předsedal.¹¹⁹ „Angažování“ se řady vědců, kteří měli politický škrálopuz z let 1968–1969, v této organizaci bylo poměrně častým jevem, jelikož mohli z jejich pohledu vykazat neškodnou politickou činnost, která se posuzovala i při tzv. komplexním hodnocení (k němu viz dále).¹²⁰

Dopodrobna je zde popsán odchod V. Häuflera z funkce vedoucího KERG v roce 1976, o kterém prameny univerzitní provenience podávají jen obecnou představu. K odvolání k 31. 1. 1976 údajně došlo proto, že nedbal o rozvoj členů katedry, jak po stránce odborné, tak i kádrové, což mu bylo uloženo jako úkol při komplexním hodnocení v roce 1974.¹²¹ Běžnou normalizační praxí na vysokých školách bylo totiž trestat pracovníky nikoliv z politických důvodů, ale na základě nesplnění obecně formulovaných úkolů zadaných při pravidelných (obvykle dvouročních) komplexních hodnoceních. Udělený postih přitom se zadaným úkolem nesouvisel.¹²² Ostatně v případě V. Häuflera úkol, pro jehož nesplnění byl odvolán z funkce vedoucího katedry, bez výhrad splnil při předchozích komplexních hodnoceních v letech 1972 a 1974.¹²³

Jedním z pravých důvodů, o němž univerzitní prameny téměř mlčí, byla skutečnost, že v lednu 1975 umožnil rigorózní řízení britskému geografovi Francisu Williamu Carterovi (pozdějšímu přednímu odborníkovi na geografii středovýchodní Evropy).¹²⁴ Ten tehdy byl

¹¹⁵ K jeho osobnosti alespoň Ivan Bičík, *Václav Gardavský oslavil 85 let*, Informace ČGS 36/2, 2017, s. 59–60; Radim PERLÍN, *Profesor Václav Gardavský zemřel v listopadu 2017*, Informace ČGS 37/1, 2018, s. 77–78.

¹¹⁶ Např. ABS, f. KR, Sbírka KR, arch. č. KR-684575 MV (Karel Kühnl), složka KR_684575_MV_1_1, agenturní zpráva z 5. 12. 1978, s. 26–30; agenturní zpráva z 11. 1. 1979, s. 32–34; agenturní zpráva z 1. 2. 1979, s. 42–44.

¹¹⁷ Tamtéž, agenturní zpráva z 11. 2. 1975, s. 98–102.

¹¹⁸ AUK, f. PŘF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häufler, *passim*.

¹¹⁹ Tamtéž, *passim*.

¹²⁰ J. JAREŠ – M. SPURNÝ – K. VOLNÁ a kol., *Náměstí Krasnoarmějců 2*, s. 91–92, 218, 278–280.

¹²¹ Podrobně k odvolání z funkce vedoucího katedry: AUK, f. PŘF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, *passim*; AUK, f. RUK, Personální spisy, k. 304 (p. č.), V. Häufler, *passim*. Věc projednával OV KSČ Prahy 2, MV KSČ v Praze (oddělení vysokých škol a vědy), rektor UK, děkan PŘF UK a ZO KSČ PŘF UK. Poslední dva orgány se sice snažily stát z počátku na Häuflerově straně, jejich stanoviska však nebyla vzhledem k tehdejší nomenklaturním pořádkům zásadní.

¹²² J. JAREŠ – M. SPURNÝ – K. VOLNÁ a kol., *Náměstí Krasnoarmějců 2*, s. 91–92, 218; 209–220.

¹²³ AUK, f. PŘF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera, *Opisy komplexních hodnocení z let 1972 a 1974*.

¹²⁴ K jeho osobnosti viz David TURNOCK, *Francis William Carter 1938–2001*, *Geographical Journal* 167/2, 2001, s. 275–276. Není bez zajímavosti, že F. W. Carter i přesto uváděl ve svých životopisech doktorský titul z Univerzity Karlovy.

v Praze na studijním pobytu. Udělení titulu však rozporoval rektor univerzity B. Švestka, který toto řízení i přes úspěšně složenou zkoušku a obhajobu anuloval.¹²⁵ K Häuflerovu odvolání z čela KERG došlo i na základě podnětů několika anonymních dopisů, jež byly adresovány rektorovi UK, OV KSČ Prahy 2, MV KSČ v Praze a Oddělení školství a vědy ÚV KSČ, v nichž neznámý pisatel tyto instituce vyzýval: „*Uvažte, zda prof. Dr. Vlastislav Häufler má setrvat ve funkci vedoucího katedry ekonomické a regionální geografie Přírodovědecké fakulty Karlovy university. Jako bývalý straník a dlouholetý funkcionář a děkan fakulty v kritických letech si udržel takový vliv a konexe na škole, že může úplně umlčovat všechny názory, které se liší od jeho politiky. [...] Za jeho vedení byli ze strany škrtnuti všichni straníci jeho pracoviště. Sám, když byl vyškrtnut, předsedal prověrkám obou geografických kateder.*“¹²⁶ Na nástěnkách fakulty visely přes půl roku honosné fotografie pana děkana v taláru z Palachova pohřbu. Polehčující je snad jen to, že šlo víc o předvádění sebe jako děkana. Je-li nějak vinen, proč dál vede katedru, které jsou svěřovány důležité společenské zájmy? Každá jiná, třeba jen dočasná správa, by ozdravila ovzduší katedry.“¹²⁷

V souvislosti s Häuflerovým odvoláním z pozice vedoucího KERG se ukazuje i možná motivace V. Gardavského, proč donášel StB na svého kolegu, který ho dle jejich pramenů pokládal za svého přítele, byť zcela jistě nejbližší osobou v rámci oboru mu byl J. Brinke. V. Gardavský totiž neváhal očernit u StB i další kolegy z KERG (zejména Z. Pavlíka), kteří mohli potencionálně stanout v čele katedry,¹²⁸ aby si pojistil, že tato pozice připadne jemu, což mu mohlo pomoci v další kariéře. Následně v 70. a 80. letech skutečně prodělal velký kariérní postup (zásluhou jistě i svých odborných kvalit), když byl ustanoven docentem (1. 12. 1975), řádným vedoucím KERG (od 1. 9. 1977), profesorem (1. 1. 1986), proděkanem PřF UK pro pedagogickou činnost (1980–1987) a ředitelem Geografického ústavu ČSAV se sídlem v Brně (1987).¹²⁹

Poté, co byl zbaven pozice vedoucího KERG, se V. Häufler v roce 1976 neúspěšně pokusil o získání titulu DrSc., a to na základě konvolutu prací s názvem *Příspěvky ke*

¹²⁵ ABS, f. Sbírka TS, arch. č. TS-750803 MV, složka TS_750803_MV_2_3, agenturní zpráva z 23. 1. 1975, s. 91–95.

¹²⁶ Jedná se o tzv. komplexní hodnocení, která formálně probíhala po „státní linii“, tj. byla v kompetenci vedení fakulty, nikoliv místní stranické organizace KSČ. V. Häufler komisi pro geografické katedry předsedal z pozice vedoucího KERG, a to i přesto, že byl vyškrtnutý straník. Předsedající vytvořil první verzi textu hodnocení každého akademika, kterou následně odeslal fakultnímu stranickému výboru KSČ. Ten mohl požadovat její úpravy, jelikož finální verzi schvaloval. Výbor měl i své zastoupení v samotných komisích komplexního hodnocení a za jeho výsledek zodpovídal vyšším stranickým orgánům. Reálně se tedy v případě komplexního hodnocení nejednalo o protipól stranické kontroly. V souvislosti s průběhem komplexního hodnocení na PřF UK je zajímavá i skutečnost, že Häufler mohl zůstat v první polovině 70. let v čele KERG, i když byl vyškrtnut z KSČ, což by například v případě FF UK nebylo možné. AUK, f. PřF, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 41, Komplexní hodnocení pracovníků kateder, plány a závěry komplexního hodnocení (1972–1976). Srov. J. JAREŠ – M. SPURNÝ – K. VOLNÁ a kol., *Náměstí Krasnoarmějců 2*, s. 209–213.

¹²⁷ AUK, f. RUK, Personální spisy, k. 304 (p. č.), V. Häufler, Anonymní dopis došlý Oddělení školství a vědy ÚV KSČ dne 28. 2. 1975.

¹²⁸ ABS, f. Sbírka TS, arch. č. TS-750803 MV, složka TS_750803_MV_2_3, agenturní zpráva z 8. 4. 1975, s. 110–114. Z. Pavlíka obvinil z toho, že mu vyhrožuje vyhazovem, pokud se stane vedoucím KERG. Dále sdělil, že se snaží místa vedoucího domoci přes „dýchánky“ se členy kádrového oddělení PřF UK, na nichž poskytuje luxusní alkohol a pochutiny.

¹²⁹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, Zaměstnanecké spisy, k. 88 (p. č.), Spis V. Gardavského.

geografii a kartografii obyvatelstva ČSSR.¹³⁰ Titul mu však z politických důvodů nebyl udělen, když neprošel opět přes OV KSČ Prahy 2 a MV KSČ,¹³¹ v jejichž pravomoci bylo schvalování vědeckých řízení.¹³² Následně byl V. Häufler zbavován všech výkonných funkcí v nejrůznějších komisích na PřF UK, například již nebyl ani členem komise pro obhajobu kandidátských disertačních prací. Na katedře tak dále působil jen jako řadový člen s profesorským titulem, který již nesměl cestovat do tzv. kapitalistických zemí.¹³³

V. Häufler zemřel dne 20. 11. 1985¹³⁴ na selhání srdce. V této souvislosti je třeba uvést, že ho srdeční problémy provázely celý život, od 50. let absolvoval celou řadu ozdravných dovolených a rekreací.¹³⁵ Poslední rozloučení se uskutečnilo v krematoriu v pražských Strašnicích dne 28. 11. 1985 za účasti představitelů univerzity, kteří mj. stáli čestnou stráž u jeho vystavené rakve.¹³⁶ Biogram by byl neúplný, pokud bychom se v krátkosti nezastavili i u jeho volnočasových aktivit, které ho velmi naplňovaly.¹³⁷ Ty byly spojeny především s chalupou v Konrádově (část obce Blatce, v okrese Česká Lípa)¹³⁸ a myslivostí.¹³⁹

Geografické dílo a odkaz

Pokud pomineme některé angažované texty zamýšlející se nad novým pojetím geografie v komunistickém režimu,¹⁴⁰ pak se V. Häufler pod vlivem J. Doberského zpočátku věnoval především sídelní geografii v horských oblastech,¹⁴¹ hlavně málo osídleným oblastem Šumavy¹⁴² a slovenských Tater.¹⁴³ Výzkum završil socioekonomicky zaměřenou syntézou

¹³⁰ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/7/2, Autoreferát k disertační doktorské práci: Příspěvky ke geografii a kartografii obyvatelstva ČSSR z 9. 5. 1976.

¹³¹ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, DrSc. Spisy, k. 25 (p. č.), Spis V. Häuflera.

¹³² P. URBÁŠEK, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech tzv. normalizace*, s. 161–165.

¹³³ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häufler, Tamtéž, Aktový materiál, k. 72 (p. č.), Katedra ekonomické a regionální geografie z let 1975–1980.

¹³⁴ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/1/9, Úmrtní list V. Häuflera.

¹³⁵ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/4/1, lékařská zpráva z 19. 7. 1983; AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera.

¹³⁶ Viz obr. č. 6.

¹³⁷ Srov. Jiří ŠOUKAL, *Vědci a volný čas*, in: M. Franc a kol., *Habitus*, s. 315–362.

¹³⁸ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 5/1/1/2, Černobilá fotografie zachycující V. Häuflera na chalupě (viz obr. č. 5); V. GARDAVSKÝ, *K šedesátinám Univ. Prof. RNDr. Vlastislava Häuflera, CSc.*, s. 283.

¹³⁹ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 5/1/1/3, Barevná fotografie zachycující V. Häuflera s kolegy myslivci; k. 1, ref. ozn. 5/2/1/1, Vysvědčení o zkoušce z myslivosti z 18. 3. 1972; k. 1, 5/2/1/2, Pozvánka na odstřel srnce do revíru Zbiroh z 1. 8. 1972; k. 1, ref. ozn. 5/2/1/3, Vysvědčení o zkoušce pro myslivecké hospodáře z 12. 7. 1973.

¹⁴⁰ Například Vlastislav HÄUFLER – Miroslav STRÍDA, *Za marxistickou geografii*, SČSZ 55/1–2, 1950, s. 1–9. V ní se mj. doslovně píše: „Československá vědecká geografie, představovaná hlavně univerzitními ústavy v Praze, Brně a Bratislavě a Československou společností zeměpisnou, trpí dosud nedostatky organizačními a ovšem i ideologickými, po dlouhé době ovlivňování západními školami. Odstranění reakčních činitelů přineslo částečné ozdravení a zeměpisná tvorba posledních let nemá již oněch tak výrazně samoučelných vlastností. Ti, kdo pracují dnes na čelných místech v geografii, uznávají správnost orientace na pokrokovou sovětskou vědu, nutnost pracovat metodou dialektického a historického materialismu.“ K rozboru tohoto textu blíže: René MATLOVIČ – Kvetoslava MATLOVIČOVÁ, *Mobilization and Autonomization Stages of Marxist Discontinuity in Czechoslovak Geographical Thought*, *Folia Geographica* 63/2, 2021, s. 58–81, s. 65–66.

¹⁴¹ J. MARTÍNEK, *Häufler Vlastislav*, s. 300.

¹⁴² V této oblasti navazoval na práce geografů z německé Univerzity Karlovy. Jiří MARTÍNEK, *Geografický ústav Německé univerzity v Praze, Dějiny věd a techniky* 51/4, 2018, s. 263–275.

¹⁴³ Např. Vlastislav HÄUFLER, *Ekonomicko geografická činitel v průmyslu rašeliny*, SČSZ 55/1–2, 1950, s. 19–27; též, *Horní hranice zemědělství a její kolísání: příspěvek k hospodářskému zeměpisu hor v Československu*,

Horské oblasti v Československu a jejich využití (1955).¹⁴⁴ Toto zaměření geografie ho poté provázelo celou jeho profesní kariérou.¹⁴⁵

Od druhé poloviny padesátých let se zabýval ekonomickou a sociální geografii již v plné šíři a napsal desítky vědeckých prací pojatých v tomto směru. Druhá jeho monografie *Afrika: nástin geografie kontinentu* (1957)¹⁴⁶ byla první samostatnou zeměpisnou učebnicí tohoto kontinentu v českých zemích. Obrazovou přílohu k ní připravili naši známí cestovatelé Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund. Z jeho dalších zásadních prací je třeba uvést spolupráci při vydávání *Zeměpisu Československa* (1960) a *Zeměpisu zahraničních zemí* (1964–68).¹⁴⁷ Tyto na svou dobu velice zdařilé syntézy byly koncipovány nejen jako univerzitní učebnice, ale i jako příručky pro širší veřejnost.¹⁴⁸

Dále je nutné vyzdvihnout jeho podíl (zástupce hlavního redaktora) na velkém kolektivním díle: *Atlas Československé socialistické republiky* (1966).¹⁴⁹ Na vzniku této práce se podílely desítky geografů, a to jak z prostředí univerzit, tak i akademických a výzkumných ústavů, zejména z ČSAV a Slovenské akademie věd. Vedoucím redaktorem byl Antonín Götz z ČSAV, který tento úkol převzal po K. Kuchařovi,¹⁵⁰ jenž působil na PřF UK. Tento atlas, který v době svého vzniku byl pokládán za velice prestižní projekt, je z hlediska našich národních atlasů dosud nepřekonaným dílem, a to nejen svým geografickým a kartografickým zpracováním, ale i obsahovou náplní.¹⁵¹

Z pozdějších prací je třeba připomenout syntézu *Ekonomická geografie Československa* (1978, 1984¹⁵²), která coby vysokoškolská učebnice nahradila starší texty Miroslava Blažka ze 60. let.¹⁵³ V. Häufler se řadil též k významným popularizátorům geografie. V roce 1952 se spolupodílel na založení cestopisného časopisu *Lidé a země*, jehož redakční radu dlouhodobě vedl. Dalším periodikem, u jehož zrodu (1966) stál jako předseda redakční rady, byla *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*, která však byla již čistě odborným počinem.¹⁵⁴

SČSZ 55/1–2, 1950, s. 167–180; týž, *O našem salašnictví*, *Lidé a země* 1/5, 1952, s. 1–5; týž, *Zmiany w pastersztwie w Tatrach Słowackich i w Niżnich Tatrach za okres ostatnich 25 lat*, *Przegląd Geograficzny* 26/1, 1954, s. 89–96; týž, *Výšky sídel v Československu*, SČSZ 59/2, 1954, s. 73–82; týž, *Horské pastevectví ve Velké Fatře a Kriváňské Malé Fatře v roce 1957*, SČSZ 63/3, 1958, s. 220–225.

¹⁴⁴ Týž, *Horské oblasti v Československu a jejich využití*, Praha 1955. Recenzentem knihy byl Viktor Dvorský.

¹⁴⁵ V. GARDAVSKÝ, *K šedesátinám Univ. Prof. RNDr. Vlastislava Häuflera, CSc.*, s. 282.

¹⁴⁶ Vlastislav HÄUFLER, *Afrika: nástin geografie kontinentu. Učebnice pro geologicko-geografické fakulty a pro vysoké školy pedagogické*, Praha 1957.

¹⁴⁷ Týž – Drahomíra CHROBOKOVÁ – Václav KRÁL, *Zeměpis zahraničních zemí*, I, Praha 1964; Vlastislav HÄUFLER, *Zeměpis zahraničních zemí*, II, Praha 1968.

¹⁴⁸ L. JELEČEK – P. CHROMÝ – J. MARTÍNEK, *Vývoj geografie*, s. 355.

¹⁴⁹ *Atlas Československé socialistické republiky*, Praha 1966.

¹⁵⁰ K jeho osobnosti a dílu blíže Ludvík MUCHA, *100. výročí narození prof. Fr. Karla Kuchaře (1906–1975)*, in: Antonín Švejda (ed.), *Z dějin geodézie a kartografie* (= Rozpravy Národního technického muzea v Praze 14), Praha 2010, s. 5–7; Týž, *Globograf Karel Kuchař*, in: A. Švejda (ed.), *Z dějin geodézie*, s. 8–13.

¹⁵¹ Antonín GÖTZ, *Národní atlas ČSSR*, Rudé právo 47/345, 15. 12. 1966, s. 4; L. JELEČEK – P. CHROMÝ – J. MARTÍNEK, *Vývoj geografie*, s. 354–355; Věra DVOŘÁČKOVÁ, *Vědy o neživé přírodě a technické vědy*, in: Martin Franc – Věra Dvořáčková a kol., *Dějiny Československé akademie věd*, II, 1963–1970, s. 347–363, zde s. 355.

¹⁵² Vlastislav HÄUFLER, *Ekonomická geografie Československa*, Praha 1978 (1. vyd.) a 1984 (2. vydání).

¹⁵³ Například Miroslav BLÁŽEK, *Ekonomická geografie ČSSR*, Bratislava 1964.

¹⁵⁴ Viz předmluva V. Häuflera k nové řadě AUC uveřejněná v prvním čísle časopisu: „Nová řada AUC-Geographica, kterou se dostává našemu vědnímu oboru na Universitě Karlově další možnost pro zveřejňování výsledků, má i širší poslání. Dosud geografové z UK publikovali především v NČSAV [Nakladatelství Československé akademie věd]. Vědecké rozpravy středního rozsahu však není snadné umístit v existujících našich geografických

Kromě toho se věnoval dějinám vlastního oboru,¹⁵⁵ a to zejména v monografii *Dějiny geografie na Univerzitě Karlově*,¹⁵⁶ byť je potřeba podotknout, že na těchto textech je jasně patrná absence historického vzdělání.¹⁵⁷ Neznamená to však, že nebyl alespoň základním způsobem obeznámen s historickými vědeckými metodami. S historiky také často spolupracoval (mj. v roce 1985, tj. na samém sklonku života, se stal členem Komise pro historickou geografii při ČSAV).¹⁵⁸ Ostatně jeho práce měly v řadě metod a témat blízko právě k problematice tzv. historické geografie,¹⁵⁹ což lze ukázat například na titulu *Národnostní mapa českých zemí* (1970),¹⁶⁰ který vydala ČSAV na návrh svého vědeckého kolegia nikoliv geografického, ale historického.¹⁶¹

Dílo *Dějiny geografie na Univerzitě Karlově* je marxisticky pojaté, v případě této historické práce je to mnohem více vidět než na Häuflerových geografických pracích. Stranikost autora se projevuje zejména v páté a šesté kapitole, které pojednávají o meziválečném a poválečném období. V posledním oddílu autor popisuje již výhradně dobu, kterou osobně zažil a během níž byl i jedním z jejich významných aktérů. Nutné je však podotknout, že přesto má kniha stále v rámci dějin geografie svou vypovídací hodnotu, byť je s ní potřeba pracovat velice obezřetně. Dále je třeba si být vědom faktu, že některé přílohy, které z knihy dělají „památník“ oboru geografie na Univerzitě Karlově, týkající se například jeho absolventů, jsou zcela jistě neúplné. Problematickostí monografie, kterou vydala Univerzita Karlova prostřednictvím svého edičního oddělení, velice přesně zhodnotil i jeden z jejích recenzentů, a to Jan Havránek,¹⁶² který jako historik a pracovník Ústavu dějin Univerzity Karlovy byl pověřen vypracováním odborného posudku.¹⁶³ Z dochované korespondence a recenzního posudku je zřejmé, že tento úkol vzhledem k velké tendenčnosti knihy nevítal, doslovně píše, že poslední soudobá kapitola je „angažovanou kronikou“, nebo že mu posudek způsobil „řadu starostí“. K rukopisu tak měl dosti výhrad, které požadoval

časopisech, zejména ne ve světovém jazyce. V posledních letech nemohla geografie na universitě, v cizině nejznámější, nabídnout partnerům, zejména zahraničním, za jejich publikace své vlastní.“ Vlastislav HÄUFLER, *Předmluva*, Acta Universitatis Carolinae-Geographica (dále jen AUC-G) 1/1–2, 1966, s. 3. K časopisu blíže viz jeho internetové stránky: <<https://karolinum.cz/en/journal/auc-geographica/archive>> [cit. 16. 7. 2025].

¹⁵⁵ Např. Vlastislav HÄUFLER, *Alois Musil: centenary of the birth of the prominent explorer in the Near and Middle East*, AUC-G 3/2, 1968, s. 67–77; TÝŽ, *Dionys W. Grün*, AUC-G 4/2, 1969, s. 33–41; TÝŽ, *Geografický ústav Karlovy Univerzity*, Lidé a země 14, 1965, s. 59–67.

¹⁵⁶ TÝŽ, *Dějiny geografie na Univerzitě Karlově*.

¹⁵⁷ Pro dějiny vědy je totiž typická spolupráce historiků a expertů daného odvětví, jelikož ani jeden z nich by sám nedokázal napsat „kvalitní“ dějiny jakékoliv vědní specializace správně, neboť jednomu by chyběl kontext historický a druhému pak ten oborový. Daniel ŠPELDA, *Proměny historiografie vědy*, Praha 2009, s. 13–21.

¹⁵⁸ Není náhodou, že jeden z jeho nekrológů byl publikován právě v časopisu Historická geografie. Leoš JELEČEK, *Univ. prof. RNDr. Vlastislav Häufler, CSc. zemřel*, Historická geografie 25, 1986, s. 405–406.

¹⁵⁹ Podrobněji k historické geografii jako samostatné mezioborové vědě, která zjednodušeně řečeno zkoumá proměny geografického prostoru v čase například Eva SEMOTANOVÁ – Pavel CHROMÝ – Zdeněk KUČERA, *Historická geografie. Tradice a modernita*, Praha 2018. Nejedná se tedy v žádném případě o vědní disciplínu, která zkoumá samotné dějiny geografického bádání.

¹⁶⁰ Vlastislav HÄUFLER, *Národnostní mapa Českých zemí 1880–1970*, Praha 1970. V anglickém znění: TÝŽ, *The Ethnographic Map of the Czech Lands 1880–1970*, Praha 1973.

¹⁶¹ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, f. Vědecké kolegium historie ČSAV, k. 24, i. č. 193, Návrh na vydání publikace V. Häuflera: *Národnostní mapa českých zemí*.

¹⁶² K jeho osobnosti: Michal SVATOŠ – Luboš VELEK – Alice VELKOVÁ (edd.), *Magister noster. Sborník statí věnovaných in memoriam prof. PhDr. Janu Havránkovi, CSc. = Festschrift in memoriam Prof. PhDr. Jan Havránek, CSc. = Studies dedicated to Prof. PhDr. Jan Havránek, CSc., in memoriam*, Praha 2005.

¹⁶³ AUK, f. Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy, Korespondence z let 1967 (fond není zpracován).

zapracovat, a to nejen po stránce faktografické, ale i ohledně jeho celkového vyznění, mj. se snažil obrousit řadu velmi sporných autorových hodnotících soudů (například vztahy PŘF UK s ČSAV). Připomínky byly následně skutečně Häuflerem většinou reflektovány a výsledný publikovaný text výrazně odborně posunuly. V tomto ohledu je potřeba opravdu vyzdvihnout nemalý, velmi pozitivní podíl J. Havránka na knize.¹⁶⁴

V. Häufler byl velice plodným autorem, o čemž vypovídá jeho bohatá bibliografie, zahrnující mj. i 13 knižních publikací.¹⁶⁵ K podrobnější analýze jeho geografického díla je v budoucnu nutná spolupráce s oborovými geografy, jedná se tedy v tomto ohledu jen o základní nástin. V rámci zhodnocení jeho geografického odkazu je třeba závěrem uvést, že se podílel též na samotné terminologii oboru.¹⁶⁶ V této oblasti se mu však nepodařilo dokončit zásadní dílo *Geografický terminologický slovník*, který redigoval spolu s Miroslavem Střídou.¹⁶⁷ U pedagogického působení nelze opomenout, že spolu s ostatními kolegy na PŘF UK se podílel na výchově nové generace geografů (například Ivan Bičík, Martin Hampl, Bohumír Jánský, Libor Krajíček, Jan Votýpka atd.), kteří pak rozvíjeli pražskou univerzitní geografii i po jeho smrti.¹⁶⁸

Mezinárodní spolupráce

V. Häufler měl velkou síť vědeckých kontaktů, a to nejen domácích, ale i zahraničních. Přitom v druhém případě měl vazby jak na země východního bloku, tak i na Západ. Zahraničních cest se často účastnil jako zástupce československé delegace celosvětových kongresů Mezinárodní geografické unie (*International Geographical Union* – dále jen IGU) v Londýně (1964)¹⁶⁹ a Novém Dillí (1968).¹⁷⁰ Na základě prostudování jeho kádrového spisu lze dále konstatovat, že do zahraničí v rámci studijních a konferenčních pobytů nejvíce cestoval v době politického uvolnění, tj. cca v letech 1966–1969, kdy jako děkan PŘF UK absolvoval několik týdenních studijních pobytů spojených s přednáškovým turné ve Spojených státech amerických¹⁷¹ a Francii. Kromě toho jsou doloženy v rozmezí od 50. až do 70. let jeho pracovní cesty do Sovětského svazu, Bulharska, Polska, Velké Británie, Rakouska a Německé demokratické republiky, přičemž ve všech těchto zemích byl opakován.¹⁷² Zahraniční spolupráce se pro něj nestala uzavřenou kapitolou ani po roce 1970, tj. poté, co byl vyškrtnut z KSČ. Jeho cesty na Západ byly však velmi omezené. Tímto směrem

¹⁶⁴ AUK, f. Jan Havránek, Korespondence, k. I (p. č.), Posudek: Stručných dějin geografie na Universitě Karlově od V. Häuflera z 5. 6. 1967 vypracovaný doc. J. Havránkem.

¹⁶⁵ Jeho podrobná bibliografie uvedena in: Jaromír KORČÁK, *Prof. Dr. Vlastislav Häufler, padesátník*, SČSZ, 79/4, 1974, s. 293–295; V. GARDAVSKÝ, *K šedesátinám Univ. Prof. RNDr. Vlastislava Häuflera, CSc.*, s. 283–284.

¹⁶⁶ Ivan Bičík – Josef BRINKE – Vlastimil HÄUFLER, *Geografie zemědělství: Stručný terminologický slovník*, Praha 1978.

¹⁶⁷ Eva SEMOTANOVÁ, *Geografie*, in: I. Kraus, *Věda v českých zemích*, s. 115–191, zde s. 176; Leoš JELEČEK – Jiří MARTÍNEK, *Nástin dějin České geografické společnosti*, Klaudyán 4/2, 2007, s. 42–48, s. 45.

¹⁶⁸ L. JELEČEK – P. CHROMÝ – J. MARTÍNEK, *Vývoj geografie*, s. 356–358, 362.

¹⁶⁹ Vlastislav HÄUFLER, *20. Mezinárodní geografický kongres v Londýně*, Lidé a země 13, 1964, s. 385–387.

¹⁷⁰ Jaromír DEMEK, *The 21st International Geographical Congress in India*, SČSZ 74/2, 1969, 93–100, s. 95; Vlastislav HÄUFLER, *21. Mezinárodní geografický kongres v Indii*, Lidé a země 18, 1969, s. 74–75.

¹⁷¹ Týž, *Geografické společnosti USA*, Lidé a země 16, 1967, s. 314–315.

¹⁷² Své zkušenosti se studiem geografie na zahraničních univerzitách shrnul například v textech: Vlastislav HÄUFLER, *Studium geografie na universitách*, SČSZ 68, 1963, s. 188–191; Týž, *The Czechoslovak University System of Geographical Training*, in: Miroslav Střída (ed.), *Applied Geography in the World*, Praha 1966, s. 136–143.

vycestoval již jen jednou, a to v roce 1975 do Velké Británie na základě pozvání od Institutu slovanských a východoevropských studií Londýnské univerzity (*School of Slavonic and East European studies University of London*),¹⁷³ tedy pracoviště, na němž odborně působil F. W. Carter. Ostatní pobyty mimo komunistický blok i přes četná pozvání ze zahraničí mu nebyly umožněny, včetně vystoupení na kongresu IGU v Tokiu (1980).¹⁷⁴

Vazby na zahraničí byly dány jednak jeho osobními vztahy s konkrétními geografiy (již výše byla popsána spolupráce s J. de Vriesem či F. W. Carterem) a jednak jeho aktivitami v IGU. Gardavského sdělení pro StB informují i o dalších jeho vědeckých kontaktech, například o interakci s tehdy mladým italským geografem Sergiem Contim z Turínského univerzity (*Università degli Studi di Torino*),¹⁷⁵ který se později stal předním světovým odborníkem na geografii průmyslu,¹⁷⁶ nebo o jeho stycích s Richardem Horsley Osbornem z Univerzity v Nottinghamu (*University of Nottingham*),¹⁷⁷ který byl specialistou na ekonomickou a regionální geografii středovýchodní Evropy. Osbornovo jméno mj. nese stipendium, které je udělováno touto anglickou univerzitou juniorním geografům pocházejícím z tohoto regionu.¹⁷⁸

V IGU byl dopisujícím členem dvou komisí: pro aplikovanou geografii (*Commission on Applied Geography*) a pro celosvětový průzkum využití půdy (*Commission on World Land Use Survey*). Svědectví k tomu přináší jeho korespondence dochovaná v osobním fondu významného amerického geografa Chauncy Dennisona Harrise působícího na Chicagské univerzitě (*University of Chicago*), který byl i důležitým činovníkem IGU. Z korespondence se též dozvídáme, že V. Häufler se velice aktivně podílel na výměně odborné geografické literatury pro Knihovnu geografie PřF UK, kdy za západní tituly nabízel domácí práce. Nejčastěji byla zasílána aktuální čísla časopisu AUC-Geographica.¹⁷⁹

Mezinárodní spolupráci se mu dařilo navazovat vzhledem k jeho velmi dobré jazykové vybavenosti. Hovořil anglicky,¹⁸⁰ rusky¹⁸¹ a německy.¹⁸² Kromě toho měl dle svého pracovního životopisu pasivní znalost bulharštiny¹⁸³ a polštiny. V rámci jeho polských kon-

¹⁷³ K této a dalším britským institucím zabývajícím se geografii zemí východního bloku blíže: Jonathan OLD-FIELD – Adam SWAIN – David MATLESS, *Encountering Soviet geography: oral histories of British geographical studies of the USSR and Eastern Europe 1945–1991*, *Social & Cultural Geography* 8/3, 2007, s. 353–372.

¹⁷⁴ AUK, f. PřF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6 (p. č.), Personální spis V. Häuflera.

¹⁷⁵ K jeho pobytům v Československu viz recenze M. Blažka na jeho knihu: Sergio CONTI, *Il modello sovietico, Pianificazione territoriale e sviluppo economico in Urss e nei paesi dell'Est europeo*, Milano 1978 (SČSZ 85/2, 1980, s. 159).

¹⁷⁶ ABS, f. Šbirka TS, arch. č. TS-750803 (Josef Brinke) MV, složka TS_750803_MV_2_3, agenturní zpráva z 8. 4. 1975, s. 104–108.

¹⁷⁷ Tamtéž, agenturní zpráva z 21. 4. 1975, s. 116–118.

¹⁷⁸ Dostupné online: <<https://www.nottingham.ac.uk/geography/research/osborne-fellowship.aspx>> [cit. 14. 5. 2024].

¹⁷⁹ University of Chicago Library, f. Harris, Chauncy D. Papers, k. 10, sign. 9, Czechoslovakia – Correspondence (1959–1985), Vlastislav Häufler, dostupné online: <<https://www.lib.uchicago.edu/e/src/findingaids/view.php?eadid=ICU.SPCL.HARRISCD>> [cit. 14. 9. 2025].

¹⁸⁰ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 1/2/8/3, Vysvědčení o státní zkoušce jazykové způsobilosti z anglického jazyka pro expertizní činnost v zahraničí, Univerzita 17. listopadu z 16. 12. 1966.

¹⁸¹ Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/8/2, Vysvědčení ze Školy slovanských jazyků při Obchodní akademii hlavního města Prahy na Smíchově, II. ročník, II. pololetí z jazyka ruského z 19. 6. 1948.

¹⁸² Tamtéž, k. 1, ref. ozn. 1/2/4/1, Protokol o zkoušce z jazyka německého v rámci kandidátských zkoušek z 22. 10. 1960.

¹⁸³ S jeho vazbami na Bulharsko jsou například spojeny tyto práce: Vlastislav HÄUFLER, *Příspěvek k hodnocení železniční sítě Bulharska*, SČSZ 67/1, 1962, s. 54–58; Týž – V. VELEV, *Praga*, Sofia 1969.

taktů je třeba připomenout především osobu Stanisława Mariana Leszczyckého,¹⁸⁴ ředitele IGU (1968–1972) a profesora varšavské univerzity (*Uniwersytet Warszawski*), po němž je pojmenován Ústav geografie a využívání krajiny Polské akademie věd ve Varšavě (*Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk*). Ten mj. na návrh PřF UK obdržel čestný doktorát Univerzity Karlovy, a to za nemalého podílu V. Häuflera v této věci.¹⁸⁵ Obecně se dá říci, že V. Häufler se velice podílel na rozvoji česko-polské geografické spolupráce,¹⁸⁶ jelikož byl například jedním z hlavních organizátorů společných seminářů (*Polsko-czeskie seminarium geograficzne*),¹⁸⁷ na nichž vystupoval i jako aktivní účastník.¹⁸⁸

Zahraniční vazby nejen V. Häuflera, ale potažmo i obou geografických kateder při PřF UK (KERG a KKFG) velmi dobře ukazuje i pamětní kniha geografické sekce PřF UK, která je uložena v jeho osobním fondu. Ta obsahuje celkem 135 zápisů z let 1954–1985 o návštěvách zahraničních hostů (oborových geografů), kteří pocházeli z 22 zemí. Přibližně 85 % návštěv bylo ze zemí východního bloku, nejvíce návštěv je z Polska, Maďarska a Sovětského svazu. Na PřF UK přijížděli geografové nejen ze zemí nacházejících se na evropském kontinentu, zastoupeny jsou i Austrálie, Ghana, Irák, Japonsko, Kanada, Mexiko, Srí Lanka či USA. Ze zápisů je dále zřejmé, že je na PřF UK přivedla většinou zejména prohlídka zdejší věhlasné mapové sbírky,¹⁸⁹ geografické knihovny či přednáška, přičemž geografům z pražské univerzity nejčastěji přejí bohaté vědecké úspěchy, děkují za pohostinství či si přejí pokračovat v nastolené vědecké spolupráci.¹⁹⁰

Závěr

Záměrem studie bylo podrobněji představit významného geografa a akademika PřF UK V. Häuflera. Na tomto místě je potřeba zdůraznit, že se jedná pouze o nástin biogramu, jelikož řadu důležitých témat spojených s jeho osobou pouze otevírá. Mezi nimi je důležité především zhodnocení Häuflerova děkanského působení v letech 1966–1970, tj. v době, kdy fakulta jako celek plně podporovala demokratizační změny v naší společnosti. Jakou konkrétní roli v tomto procesu Häufler sehrál, ukáže až další výzkum. Dále není blíže

¹⁸⁴ K jeho osobnosti a dílu blíže: Vlastislav HAUFLE, *Stanisław Leszczycki sedmdesátníkem*, SČSZ 82, 1977, s. 211–218; TÝŽ, *Práce polských ekonomických geografů a antropogeografů v Československu*, AUC-G 2/11, 1977, s. 73–78; Witold KUSIŃSKI, *Stanisław Marian Leszczycki*, *Prace i Studia Geograficzne* 40, 2008, s. 195–216.

¹⁸⁵ Josef PETRÁŇ – Lydia PETRÁŇOVÁ, *Čestní doktoři Univerzity Karlovy: 1848–2015*, Praha 2017, s. 173, 180; viz obr. 3.

¹⁸⁶ Dušan TRÁVNÍČEK, *Profesor Vlastislav Häufler w 60-lecie urodzin*, *Czasopismo Geograficzne* 55/2, 1964, s. 274–276.

¹⁸⁷ Ty probíhají do dnešní doby, mj. v roce 2022 proběhl už jeho 13. ročník. Dostupné online: <<https://konference.geography.cz/konference/13th-czech-polish-slovak-seminarium-geography-for-times-in-disarray/>> [cit. 14. 9. 2024].

¹⁸⁸ Vlastislav HAUFLE, *K vývoji geografického rozložení obyvatelstva Československa*, in: Witold Kusiński (ed.), *III polsko-czeskie seminarium geograficzne = III. polsko-české geografické seminářum*, Warszawa 1968, s. 57–65; TÝŽ, *Geografické aspekty vývoje obyvatelstva v Československu*, in: Witold Kusiński (ed.), *V. czesko-polskie seminarium geograficzne = V. česko-polské geografické seminářum*, Warszawa 1975, s. 19–31.

¹⁸⁹ K ní alespoň: Eva NOVOTNÁ – Mirka TRÖGLOVÁ SEJTKOVÁ – Josef CHRÁST, *Poklady mapové sbírky*, Praha 2016.

¹⁹⁰ AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 4/2//10.

zhodnocena jeho funkce vedoucího KERG, o jejíž rozvoj se nepochybně velmi snažil. V neposlední řadě by si zasloužila podrobnější zpracování poslední etapa jeho života, kdy byl z politických důvodů postupně zbavován funkcí a sledován StB. Za budoucí spolupráce s geografy specializujícími se na ekonomickou a regionální geografii bude možné lépe posoudit a ocenit i jeho dílo a oborový odkaz. Obraz jeho osobnosti by též mohly doplnit rozhovory s pamětníky. V budoucnu by dokonce bylo možné pojednat o V. Häuflerovi monograficky, protože v jeho životě se zrcadlí dějiny PřF UK v bouřlivé době druhé poloviny 20. století. Na jeho osobnosti lze totiž velmi dobře ukázat, jakými turbulentními proměnami prošly jeho společenské hodnoty během života, kdy se od jedince ve druhé polovině 40. let a na začátku 50. let dogmaticky přesvědčeného o marxistickém světovém názoru posunul v 60. letech k reformním demokratickým pozicím, které si zachoval i v 70. a 80. letech, přičemž byl však stále levicově orientován.

Závěrem lze shrnout, že V. Häufler patří bezesporu k předním českým geografům působícím u nás v druhé polovině 20. století, který disponoval řadou mezinárodních kontaktů, a to nejen na půdorysu IGU, jejímž byl aktivním činovníkem. Specifickou kapitolou v tomto ohledu je jeho úloha při rozvoji česko-polských vědeckých kontaktů. V. Häufler se podílel v rámci svého oboru zejména na rozvoji ekonomické a sociální geografie,¹⁹¹ kde uplatňoval často interdisciplinární přístupy z ostatních oborů (především historie a demografie).¹⁹² Není tedy překvapující, že část jeho prací je blízká svým zaměřením historické geografii a že byl v 80. letech členem Komise pro historickou geografii při ČSAV. Kromě toho patří k významným historiografům a popularizátorům oboru geografie.

Grantová podpora

Tato studie vznikla v rámci programu Univerzity Karlovy s názvem Cooperatio, vědní oblasti „History“, obor Dějiny a filozofie vědy.

MAREK BRČÁK

Vlastislav Häufler (1924–1985): Professor für Wirtschafts- und Regionalgeographie der Naturwissenschaftlichen Fakultät der Karlsuniversität

ZUSAMMENFASSUNG

Vorliegender Beitrag bearbeitet erstmals detailliert die Biografie des Geografen Vlastislav Häufler (1924–1985), der zuvor ein führender Fachmann auf dem Gebiet der sozioökonomischen und regionalen Geografie war und dessen Persönlichkeit in unserer Historiografie bislang nicht reflektiert ist. Die berufliche Laufbahn V. Häuflers war schon von seinem Studium an vor allem mit der Naturwissenschaftlichen Fakultät der Karlsuniversität verbunden,

¹⁹¹ Václav GARDAVSKÝ, *Profesor Vlastislav Häufler passed away*, AUC-G 21/1, 1986, s. 93; též, *Za profesorem Häuflerem*, SČGS 91/1, 1986, s. 1–2.

¹⁹² Leoš JELEČEK, *Univ. prof. RNDr. Vlastislav Häufler, CSc. zemřel*, s. 405–406.

deren bewegte Geschichte in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts (1948, Sowjetisierung in den 1950er Jahren, Normalisierung etc.) sich im Biogramm dieses Wissenschaftlers widerspiegelt, der als einflussreicher Funktionär der Grundorganisation der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei an der Naturwissenschaftlichen Fakultät direkter Akteur dieser Ereignisse war. An der Naturwissenschaftlichen Fakultät wirkte V. Häufner in den Jahren 1945–1985 gleich in mehreren Rollen: als Student, Assistent, Dozent, Professor, Leiter des Lehrstuhls für Regional- und Wirtschaftsgeografie, Prodekan und als Dekan, und zwar unter anderem in den Schicksalsjahren 1968–1969. Seine erfolgreiche berufliche Karriere wurde während der Normalisierung grundsätzlich gestört, als er 1970 aus der Kommunistischen Partei ausgeschlossen und als Dekan, zu dem er in freier Wahl des Wissenschaftlichen Fakultätsrates 1969 zum zweiten Mal gewählt worden war (1966–1969 hatte er dieses Amt erstmals inne), abgesetzt wurde. Trotzdem konnte er an seinem Lehrstuhl weiterhin in seinem Fach tätig sein, unter anderem war er auch Fachbereichsleiter. Außer dem Lebenslauf V. Häufners bewertet der Text auch seine Arbeiten und sein wissenschaftliches Vermächtnis, das auf dem Gebiet der sozioökonomischen, regionalen und historischen Geografie in mehrere Hinsichten auch heute noch inspirativ ist. Quellengrundlage vorliegenden Beitrags sind die Archivbestände des Universitätsarchivs der Karlsuniversität, insbesondere Materialien aus dem Personalbestand V. Häufners und aus dem Bestand der Naturwissenschaftlichen Fakultät der Karlsuniversität. In allgemeiner Hinsicht stellt diese Studie einen Beitrag für die Kenntnis der tschechischen Wissenschaftsgeschichte und der Universitätsbildung dar, insbesondere für die Geschichte der Geografie in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts.

Deutsche Übersetzung Wolf B. Oerter

PhDr. Marek Brčák, Ph.D.

Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy

marek.brcak@ruk.cuni.cz

Obrazová příloha

Obr. 1: V. Häufner v době studií na PřF UK (druhá polovina 40. let). Zdroj: AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 5/1/1/1

Obr. 2: V. Häufner (uprostřed) stojí jako děkan PřF UK čestnou stráž u vystavené rakve Jana Palacha (24. 1. 1969). Zdroj: AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 5/1/2/1

Obr. 3: Udělení čestného doktorátu Univerzity Karlovy Stanislavu Marianovi Leszczyckému (uprostřed s deskami) 10. 6. 1970 v Karolinu. Zdroj: AUK, f. Fotoarchiv Univerzity Karlovy, Čestné doktoráty, Stanisław Marian Leszczycki

Obr. 4: V. Häufler jako profesor PŘF UK (70. léta). Zdroj: AUK, f. PŘF UK, 1953–1989, ZO KSČ, Kádrové oddělení, k. 6, Personální spis V. Häuflera

Obr. 5: V. Häufler na chalupě v Konrádově (80. léta). Zdroj: AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 5/1/1/2

Obr. 6: Čestná stráž akademiků stojící u rakve V. Häuflera (28. 11. 1985). Zdroj: AUK, f. VH, k. 1, ref. ozn. 5/1//1/2